

HÉVÍZ

Művészeti és társadalmi folyóirat

XX. évfolyam • 2012/1 • Ára: 300 Ft

**Kemény István,
László Noémi**

versei

**Kerékgyártó István,
Maros András**

novellái

Fehér Béla

a balatoni halászléről

Babiczký Tibor

a közelmúlt krimiterméséről

Cserna-Szabó András

Hunyady Sándorról

Szabó Lőrinc

hévízi versei

Nyílt víz

Kemény István: Csőd (vers).....	5
Bajtai András: A sötét útitárs (vers).....	6
Kerékyártó István: Cicus (novella).....	8
László Noémi: Tenger (részletek egy szonettciklusból).....	15
Péntek Imre: Fohász, hajtűkanyarban; Születésnap morfondírozás (versek).....	18
Maros András: Cserekészülék (novella).....	20
Babiczky Tibor: Árapály (vers).....	26
Márkus András: Az elhagyott férfiak tele; Szomorú versike (versek).....	28
Fehér Boldizsár: A triangulum feltalálása (novella).....	30
Vörös Rózsa: Cápám szíve arzén (vers).....	32
Jászberényi Sándor: Bevenni Trinidadot (novella).....	33

Hajószakács

Fehér Béla: „Mi együgyű annak készítése!” (amit a balatoni halászléről biztosan tudunk).....	43
--	----

Hullámverés

Cserna-Szabó András: A háztáji író (Hunyady Sándorról).....	53
Babiczky Tibor: Top 5 – Krimik, amiket bűn kihagyni.....	57
Kolon István: Lokális tankönyv (Bontz József: Keszthely város monográfiája).....	63
Hercsel Adél: Szavakkal szeretkezik (Csobánka Zsuzsa: Belém az ujját).....	65

Öböl

Szálinger Balázs: Szabó Lőrinc hévízi versei.....	71
---	----

Hévíz
Művészeti és társadalmi folyóirat
Megjelenik kéthavonta

Főszerkesztő: Szálinger Balázs
Szerkesztő: Cserna-Szabó András
Olvasószerkesztő: Cséby Géza

Szerkesztőbizottság: Cserna-Szabó András, Cséby Géza, Hinger Tamás,
Óry Rózsa, Szálinger Balázs, Szántó Endre

Alapította Dr. Kiss Lajos
Kiadja Hévíz Város Önkormányzata, 8380 Hévíz, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Papp Gábor polgármester
e-mail: hevizfolyoirat@gmail.com

Tördelés, layout: Creativon Kft.
Nyomás és kötés: T-CONT Kft., Hévíz

ISSN szám: 1216-8181

NYÍLT VÍZ

Kemény István

CSÓD

Elgondolkodtak a dolgok,
Döntéseket hoztak, helyeket cseréltek,
Jött valami új, de megunta magát,
Visszajött a régi, de régi volt:
Álmos, szakállas, szétivott.

Én meg azt mondtam, semmi baj,
Bölcs már nem leszek, nincs rá idő,
Marad a megváltás, az egyszerű.
Volt egy jegyem, megnéztem, hova szól,
Ablakot nyitottam, tűz volt valahol.

Szirénák neveltek, szerettem őket,
Tőlük tanultam meg, hogy nagy baj van.
Te csak tanulj, zümmögték kedvesen,
Kellesz a végére, a Nagy Kalandra.
Most azt mondták, te is mehetsz a francba.

Ottmaradtam értelmetlenül,
Bort locsoltam a nagy sötétbe,
Mint egy kötélvég, a bokrokra esett.
Bent egy könyv várt a padlón kinyitva,
valami texasi buddhista írta.

Kemény István (Budapest, 1961) József Attila-díjas költő. Legutóbbi kötete:
Állástalan táncosnő, 2011.

Bajtai András

A SÖTÉT ÚTITÁRS

Reggelre mindig hazatalálok,
hiába kívánom elalvás előtt,
hogy veszítsen el végre valaki,
aki a falnak fordított tükrök mögé lát.

Az éjszaka megtermékenyít fekete tejével,
négy karom és négy lábam nő,
a két fejemmel így járom összebújva a várost,
tenyeremben az elrabolt vérrel.

De nem félek, mert amikor a tárnákból
vádlón ömleni kezd a szorongás,
mosolyogva győzöm le
a vándorló vasbetont és a tüskés vezetékeket.

Megkettőződött testem rozsdá és diadal.

Lassú csapások után megszegyenített kezek
löknek be a ketrecekbe,
hogy farkaszemet nézzek a férfival,
akihez a vereség folyosója vezet.

Szemében még ott a rémült kisfiú,
aki nem élte túl a vér hajótörését,
és arcán, akár a tűz emlékét őrző barlangrajzok,
felragyognak gyerekkorom harapásnyomai.

Nem jöhet velem. A sötétben hagyom,
leválasztom magunkról árnyékát,
és megengedem neki,
hogy annak a másik embernek az életét élje,
akihez most még semmi közöm,
de akivé majd ennek a sötét utazásnak a végén válok.

Mert a sebek mögött kunyhók vannak,
vékonyfalú, reszketeg viskók,
bennük hajlott hátú öregekkel,
elforgó napszakokkal,
felöltöztetett tükrökkel,
és a menekülő örömmel,
ami eltaszít, hazahív.

Bajtai András (Szeged, 1983) költő, Budapesten él. 2011-ben NKA alkotói ösztöndíjat kapott.
Legutóbbi kötete: Betűember, 2009.

Mikor önimádó apám szökés közben leesett az elmebetegek szociális otthonának kőkerítéséről, a hátára zuhant, és a vászon hátizsákjában lévő Black & Decker fúrógép szétroppantotta a gerincét. Azonnal meghalt. Többé nem követelte, hogy hetente vigyem neki a nápolyit meg a befőttet, többé nem leckéztetett és okoskodott, hát több időm maradt anyámra. Ő már jó ideje egy dunántúli faluban élt.

Évente négyszer-ötször is levonatoztam hozzá, főzött nekem, én meg a falusi konyhában tébláboltam. Anyám megpróbált rendet tartani, mégis, ha bármihez nyúltam, éreztem, hogy ragad. Csak egy kicsit, de minden edényt, poharat, merőkanalat valami zsírból, cukorból, porból álló vékony máz vont be. Az én pedáns anyám konyhája – aki egész életében csaposként dolgozott, talán több millió poharat is elmosott, még a mozdulatra is emlékszem, ahogy a lámpa felé tartja, hogy csillog-e – most ragacsos volt. Talán azért, mert folyton takarékoskodott a meleg vízzel, a mosogatószerrel – mint egy reklámban láttam –, akár száz poharat is elmosogatott egy vándling szürke lében.

De lehet, hogy a takarékoság csak ürügy volt. Nem érdekelt már a tisztaság, öreg volt hozzá.

Ettől megijedtem. Negyvenhárom múltam, és magamon is észrevettem az öregedés jeleit, a fejem tetején kopaszodtam, egyre távolabb kellett tartanom

a szememtől az árcédulát, nem váltottam naponta inget, és már nem akartam minden nőt ledönteni. Nyilván ezért figyeltem anyámon öregedése újabb nyomait, hogy ezek kezdeményeit magamon kutassam.

Anyámat hidegen hagyta apám halála, a temetésre se jött el, azt mondta, nem hagyhatja ott az állatokat.

Ne szórakozz már, milyen állatokat, kérdeztem tőle, világéletében városi aszszony volt, soha nem nevelt háziállatokat.

Dodit, meg a tyúkokat, felelte.

Dodi egy barna keverékkutya volt, de hogy tyúkjai lettek volna, azt sose láttam. A faluba egyébként azért költözött, mert a panelben nem tudta fizetni a központi fűtést meg az áramot, még a főzés is árammal megy, magyarázta, és ott a faluban egy sparhelt is elég, amit fával fűtök. Fa meg akad, ahol közel az erdő.

Nyár eleje lehetett, már vagy két hónapja nem jártam nála, mikor a boltban, ahol vagyönörként szolgáltam, szólt a boltvezető, hogy telefonon keresnek. Meglepődtem, nem szoktak ott telefonon hívni, nem is tudom, hogyan derítette ki a polgármester a számot. Mert anyám falujának a polgármestere volt az, s hogy tudnék-e menni, anyámat már harmadik napja nem látták a vegyesboltban, pedig oda mindennap bejár. Nem mondja ő, hogy baj van, de azt se, hogy nincs, mindenestre jó lenne, ha meglátogatnám. Azért ne aggódjak, mondta búcsúzóul.

Kivettem egy szabadnapot, és a reggeli vonattal leutaztam a faluba. Tehettem, amit akartam, Erzsivel már öt éve szétmentünk, a lányom, Joli meg tizenkilenc volt, állítólag együtt élt egy fickóval, akit én még nem láttam. Erzs, amikor egyszer összefutottunk, mondta, hogy Jolinak van valami nagydarab fiúja, Robinak hívják, egy igazi lóbaszó, mutatott a feje fölé, és nevetett.

Amikor megérkeztem a faluba, nem mentem azonnal anyámhoz, előbb benéztem a kocsmába bátorságot meríteni. Nem tagadom, féltem. Mert mire gondol ilyenkor az ember? Hát én is arra gondoltam. Meg nyilván a polgármester is, azért hívott föl, bár ő sem mondta ki. De a fejemben folyton az járt, hogy holtan találok anyámat az ágyában, a konyha kövén vagy a faskamrában, már mindenhol elképzeltem. Aztán azzal nyugtatgattam magam, hogy Zsoltikám, csak megérezted volna, ha anyád meghal. Mondják, az ilyesmit megérzi az ember. Hátha csak úgy járt, mint Kari néni, a kispesti

főbérlőm. Egyszer, amikor egy hosszú műszak után hazaértem, hallom, hogy a szobájából valami furcsa, fojtott hangon kiabál.

Vidra úr! Segítsen!

Bemegyek a szobába, és kérdem.

Hol van, Kari néni, mert nem láttam sehol.

Itt vagyok, nyöszörög az öregasszony, de nem láttam.

Ne baszakodjon velem, Kari néni, mondja már, hol van, kiabáltam, mert már fölnyomta az agyam.

Az ágy alatt, feleli, de olyan hangon, mintha valami pincéből kiabálna föl.

Benézek az ágy alá, de csak egy halom ágyneműt látok. Kirángatom a vastag téli dunyhát, hát ott a vénasszony, beletekeredve a dunyha közepébe. Még előző este leesett az ágyról, nem tudott felállni, belegabalyodott az ágyneműbe, még az ágy alá is befötörte magát. Onnan aztán, se ki, se be.

Lehet, hogy anyámmal is valami ilyesmi történt, él még, csak bezárta magát, vagy beszorult valahova. Hallottam egyszer, hogy meghalt egy nő a lakásában, és a macskája enni kezdte a holttestét. Még jó hogy anyámnak nincs macskája. Kutyája van csak, de egy kutya, főleg a Dodi, csak ülne mellette, inkább maga is éhen döglene, de nem enne a gazdájából. A kutyák már csak ilyenek, nyugtatgattam magam, és beléptem a kocsnába.

A csapos a pultra könyökölt, később vettem észre, hogy nincs egyedül, a sarokban három férfi ült. Nem láttam még pultost így könyökölni, azok mindig tesznek-vesznek, mossák a poharat, törülgetik a bádogot, szóval elfoglalják magukat. De ez könyökölt. Nyilván reggel óta itt ül a három figura, munkanélküliek, valami döglött fröccs van előttük, órák óta semmit sem rendeltek, hát mit mosogasson, törölgessen ezeknek. Könyököl.

Jó napot, mondtam a fröccsözőknek, de csak néztek üveges szemmel, nem is bólintottak.

A kocsma úgy nézett ki, mint amihez harminc éve nem nyúltak. Régi, cirádás mintával hengerezett fal, bádogpult, olajos padló, egy légszarus villanykörte, és négy rozoga asztal néhány csálé székkal. Amúgy semmi más nem volt abban a kocsnában, se egy plakát, se egy nyerőgép, se egy csocsó, se egy kármentő, semmi.

A pultos föltámaszkodott, és biccentett, hogy mit kérek.

Egy deci rumot!

A pult alól előhúzott egy üveget, töltött, de nem adta oda, a markában szorongatta a vastag falú poharat, és megkérdezte, mit keresek a falujukban. Lát-szott, addig nem kapom meg a rumomat, amíg nem válaszolok.

Anyámat jöttem látogatni.

Aztán ki a maga anyja?

A Vidráné.

Ja, a városi asszony?

Már nem városi, tíz éve itt él.

Tíz éve? Az itt semmi. Az a kalapos, biccentett az egyik üveges szeműre, tíz-két éve itt ül, és vagy harminc éve lakik a faluban, mégis gyűttment. Igaz, Bodó?

A Bodónak nevezett ember bólintott, de nem nézett a pult felé.

A csapos kezembe nyomta a rumot, én meg gyorsan magamba döntöttem, mert megint az emberevő macska jutott eszembe.

Adjon még egyet!

Mikor lenyeltem a második deci rumot, éreztem, ahogy szétszalad a melegség bennem, leszáll a zsidbadás a lábamba. Mindjárt jobban éreztem magam. Fizettem, intettem a csaposnak, a három maskarának meg odaszóltam.

Viszontlátásra. Jó volt beszélgetni magukkal. De az arcuk se rebbent, úgy ültek ott, mint a bábuk.

Volt egy hosszú, egyenes főutcája a falunak, és a falu közepén egy szűkebb mellékutca kanyargott fölfelé a domboldalra. Itt lakott anyám, már majdnem az utca végén. A házán semmi különös nem látszott. Elővettem a kulcsom, mert tartottam kulcsot a házhoz – ugyanis anyámnak nem volt telefonja, mindig váratlanul érkeztem. Kinyitottam a kaput, és az üveges verandához mentem, amit később ragaszthattak a ház elé, hogy előszobaként szolgáljon. Lenyomtam a kilincset, az ajtó kinyílt. Nincs kulcsra zárva, tehát itthon van, futott át az agyamon, és ebben a pillanatban hátrahőköltem, mert egy macska ugrott be az előszobából a konyhába. Egy vörös foltos macska.

Utána mentem. Az apróablakú konyha félhomályához szoktatni kellett a szemem, álltam az ajtóban és vártam, hogy kitisztuljon a kép. Annyit láttam, hogy

valahova felugrik a macska, aztán azt is láttam, hogy anyám ölében helyezkedik el, aki egy karosszéken ül a konyha közepén.

Anyám megmozdult.

Te vagy, Zsolti?

Én vagyok. Te meg mit csinálsz itt? Mit ülsz a sötét konyhában?

Behoztam ide a karosszéket. Pihengetünk Cicussal.

Ez a te macskád?

Gyere, kapcsolj fel a villanyt, bemutatlak! Cicus, ő Zsolti, a fiam. Zsolti ő Cicus, az én drága kis csillagom, mondta, és felemelte a vörös macska jobb mellső lábát, azzal integetett nekem. A kínai gyorséttermekben láttam ilyen integető macskaszobrokat.

Neked macskád van? Mióta?

Úgy egy hónapja költözött hozzám Cicus, mondta, és csókolgatni kezdte a macska pofáját.

Mit csókolgatod azt a dögöt, kérdeztem ingerülten.

Zsolti! Még tőled sem tűröm, hogy így beszélj Cicussal!

Benéztem a spájzba, mert máskor mindig azzal fogadott, hogy ez meg az van itthon, és főz nekem valami finomat. De szinte teljesen üres volt.

Hozok valamit a boltból. Mihez lenne kedved, kérdeztem.

Hogyhogy mihez lenne kedvem?

Hát mit hozzak? Mit akarsz főzni? Látod, megjöttem, ilyenkor főzni szoktál. Mi van veled?

Nézd a pracliját! Itt megnyomom, és akkor előjönnek a karmocskák. Nyomogatta a macska lábát, aztán odahajolt, és saját arcát simogatta az állat talpával.

Te csak erről tudsz beszélni? Nem is kérded, mi van velem?

De, de. Cicus meg én is tudni akarjuk, mi van veled. Igaz, Cicus? Mi van veled, Zsolti, kérdezte nyávogó hangon, miközben két lábára állította a macskát.

Mi a lófasz van veled? Becsavarodtál?

A macskát az arcához emelte, úgy szipogta.

Hallod Cicus, hogy beszél velünk? Csúnya Zsolti. Csúnya.

Erre már nem tudtam mit mondani. Gondoltam, elmegyek bevásárolni, aztán együtt főzünk valamit. Hátha közben megnyugszik. Vettem neki még tavaly

egy kerek bevásárló szatyrot, azt kerestem, de nem láttam a konyhában. Be-nyitottam a szobába, hátha ott van. A redőny lehúzva, a sötétben tapogattam ki a kapcsolót, s mikor felgyulladt a villany, megláttam Dodit.

A háromágú csillárról lógott lefelé. Farka majdnem elérte a kerek, csipketerítővel letakart asztalt, feje elbillenve, a szeme nyitva. Közelebb léptem, Dodi a nyakára hurkolt vékony dróton lógott. Pofája körül néhány légy döngött, erős szagot árasztott.

Kitámolyogtam a konyhába, és leültem anyámmal szembe a hokedlira.

Mit csináltál, te átok, kérdeztem tőle, ahogy ő is szokta, ha gyerekkoromban szidott.

Nem felelt. Leszegte a fejét és simogatta a macskát.

Felakasztottad Dodit? A kedves kutyádat?

Nem kedves kutya.

Mi bajod volt Dodival?

Bántotta Cicus, emelte föl a fejét. Mindig bántotta.

És te ezért fölakasztottad? Az öreg kutyádat?

Mikor befogadtam Cicus, ő csak morgott rá. Folyton kergette.

Veled él nyolc éve, most meg egy macskát csókolgatsz.

Meg is harapta.

Akkor seggbe rúgod, de nem akasztod fel.

Megvertem. De ő annál inkább. Mondtam neki, ha még egyszer bántod, olyat teszek... Itt rám pillantott, s mintha könnyes lett volna a szeme. De ebben nem vagyok biztos.

És megint bántotta.

Megint. Felmentem a padlásra, van ott egy régi cimbalom. Leszereltem a leghosszabb húrját, hurkot csináltam, és odadrótoztam a csillárhoz. Mutattam Dodinak. Ide kötlek föl, ha még egyszer bántod Cicus!

Honnan értené egy kutya, hogy mit karattyolsz?

Dodi tudta. Nagyon okos volt.

Mindjárt azt mondod, öngyilkos lett, olyan okos volt. Fölakasztotta magát, mert féltékeny volt erre a kurva macskára.

Magához ölelte a macskát, úgy nézett rám.

Nem. Én akasztottam föl, mondta aztán. Megint kergette Cicust... riadt kis szemekkel futott hozzám... te csak várjál meg itt, mondtam neki. Elkaptam Dodit, bevittem a szobába... bedugtam a fejét a hurokba.

És?

Elengedtem. De aztán nem tudom. Azóta nem jártam a szobában.

Megragadtam a karját, és az ajtóhoz húztam.

Nézd meg, mit csináltál!

Zavartan nézte, aztán kiszabadította magát, és visszaült a székébe. A macska azonnal az ölébe ugrott, és ahogy simogatta, már dorombolt is. Anyám közel hajolt, úgy hallgatta.

Hallod? Dorombol. Ez a mindenem, amikor dorombol.

Kerestem egy fogót, és levágtam a drótról a kutyát. Harminc évvel azelőtt egyszer le kellett vágnom a kötélről egy akasztott embert. Egy katonatisztet, amikor szanitéc voltam. Ő is drótra akasztotta magát, de nem cimbalomhúrra, hanem szárítókötél drótra. Ugyanúgy puffant a tetem, amikor átvágtam a drótot. Pokrócra tekertem a merev testet, és elástam az udvar végében. Anyám csak ült a karoszékekben, és simogatta a macskát. Rám se nézett, mikor vittem kifelé Dodit.

Ugyanabba az elmeszociálisba került, ahol apám keserítette a nővéreket. Csak ő nem követelte folyton a banánt meg a nápolyit. Mikor megtudta, hogy nem viheti magával a macskáját, megnémult. Nem szólt többé senkihez.

Hozzám se, pedig meglátogattam néha.

Kerékgyártó István *(Kaposvár, 1953)* Jogot és filozófiát tanult, volt egyetemi oktató, üzletember. Negyvenhét évesen regényeket kezdett írni: Vagyonregény 2001, Makk ász az Olajfák hegyén 2003, Trüffel Milán 2009.

László Noémi

TENGER (RÉSZLET)

HULLÁM, SZIPORKA

Hullám, sziporka, szél és éjszaka:

Fordítanád fejed, de nincs hova.

Fordítanád, nem bír moccanni sem:

Egyetlen ponthoz szegezte a szem.

Mögötte síkos, lejtős alagút,

Falában nem találsz sehohol kaput.

Csak csúszol benne, mintha kezéd-lábad

Nem emelt volna kősziklára házat,

Mintha vész lennél, összevisszaság,

Amit magából kivet a világ,

Csak távolodsz, egyre apróbb leszel,

Nem akad közös pályád semmivel,

Mintha magadnak nem volnál ura.

S a láthatáron egy-két néma fa.

EGY-KÉT NÉMA FA

S a láthatáron egy-két néma fa:

Egyiknek sem vagy tulajdonosa.

Úgy forgolódsz a sötétség ölén,

Mintha nem volna anyagod a fény,

Úgy bukdácsolsz az egyetlen tájban,

Mintha tested nem járná át az áram.

Az éj bepólyált foszló félelemmel,

Pedig bármerre indulsz, ott a tenger,

Bármerre nézel, ott zubog az ég,
A fehér nappal terhes messzeség,
A gyújtópontban kibomlásra vár
Medúza, hal, vadállat és madár,
Kapar és karcol, úgy hagy majd nyomot,
Mintha Isten unná a homokot.

MINTHA ISTEN UNNÁ

Mintha Isten unná a homokot:
Közé keverte ihatatlan véred.
Gondoltad volna, hogy ezt is megéred?
Hogy kiontotta, mit kionthatott.
Gyúrt homlokodon átsejlik a jel:
Élőhalott vagy – és nem érdekel.
Emlékek-mozgatta múltbéli báb,
Szabályaid szerint működsz tovább,
Araszolsz percről percre, pedig végre
Süvíteni és emelkedni kéne,
Az idő mélyén meggyűlt éjszakát
Forogva, bűgva hasítani át,
Ez lényeged, ha ősalakzatod
Mikor teremtett, nem kockáztatott.

MIKOR TEREMTETT

Mikor teremtett, nem kockáztatott:
Villámszilánkkal mindent megjelölt.
Habzott a víz és forrongott a föld
És egyikben sem ringott még halott,
A lét magányos, tiszta tüze égett –
Mikor magából kiszakított téged,
Mikor kettővé bicsaklott az egy
S feladatoddá vált, hogy ne feledj,
Hanem csak törj, hasadj és sokasodj,
A kettő egygé ne váljon sehogy,
Csak úgy, hogy ami lesz belőle: nincs.
Halandóságod mélyére tekints,
Vedd csak szemügyre, mi keletkezett.
A műve klasszikus, fegyelmezett.

László Noémi *(Kolozsvár, 1973)* József Attila- és Sziveri János-díjas költő,
legutóbbi kötete: Labdarózsa, 2010.

Péntek Imre

FOHÁSZ, HAJTÚKANYARBAN

Uram, segíts meg néhanap,
csak hobbiból, szabadidődben –
(remélem, nem vagyok felelőtlen,
ha ily szók hagyják el ajkamat)...

Tartok a tűzben több vasat,
lottószelvényt töltök ki bőszen,
újdonságot magolok őszén –
hisz nem vagyok elveszett alak...

De már (be)látom, valami kell még
(mert a világ rám ölti nyelvét),
hogyan elérjem, amire vágyom...

Ezért hát olykor (magamban, halkán)
fohászom lebben, hajtúkanyarban –
Uram, segíts meg, vigaszágon...

SZÜLETÉSNAPI MORFONDÍROZÁS

Alig hiszem, mögöttem hetven év:
vad tévelygések, túlélés-gyakorlatok
után (idült szerencsefi) még itt vagyok –
Sehol a vágyott, könnyelműn beígért

„független nyugalom”, szélcsendes, tiszta rév,
amit kinél (hol?) reklamálhatok –
akárhogy is, kínos egy állapot,
ha már az ember ily „szép” kort megérett...

Birtokosa jó-rossz tapasztalatnak,
elmondhatom: nem vagyok bölcs, se gazdag.
Ne sajnáljon, ne irigyeljen senki!

Néha vágytam az ünnepelt magasba,
mint a bohóc, amikor esik hasra;
aztán maradtam, ahol születtem: Lenti.

Péntek Imre (Lenti, 1942) József Attila-díjas költő, Zalaegerszegen él.
A Pannon Tükör című folyóirat főszerkesztője.

Tizenöt éve juttattam kerekesszékekbe ezt a férfit, aki harminc méterrel előttem gurul a járdán. Langyos tavaszi nap volt, emlékszem, finom szövésű barna pulóvert viselt. Most is tavasz van, orrcsiklandozó orgonákkal kavargó levegőben, egymást túlrikolozó madarak magyarul beszélnek, kivel mi történt a télen. A kerekesszékes férfi biztos technikával, könnyedén hajtja magát, rutinosan cikázik a járókelők közt, a huplikát két kerék közé veszi. Ugyanakkor, bizonyos pillanatokban, elsősorban a kereszteződések előtt – valószínűleg a helyismeret hiánya miatt – a határozatlanság jeleit mutatja: a sarkokon megáll, nézelődik, tétovázik, elindul, megint megáll. A főútból nyíló utcák áttekinthetetlenül sűrű hálózata, a feltúrt útszakaszok, az ideiglenes gyalogsterelők mind-mind nehezítik a tájékozódást és a haladást, olykor még én is idegennek érzem magam errefelé, noha már tizenöt éve élek ebben a városrészben. Lelassít, felnéz egy darura, megáll. Lábára szürke pokrócot terített, nem mintha fázna nélküle, inkább csak elege lett a féllábú emberekre vetett szánakozó pillantásokból; így, hogy eltakarja, kisebb az attrakció. A széket ügyesen megbillentve kilencven fokos fordulatot vesz, hirtelen megáll. Én is megállok, és gyorsan a vegyesbolt kirakatára szegezem a tekintetem, nehogy pillantásunk összeérjen – csupán a követői reflex int óvatosságra, ésszerű alapja tudniillik nincs az elővigyázatosságnak, kizárt, hogy megismerjen. Az eset óta szakállat növesztettem. De van

még egy ennél is egyszerűbb ok: még sosem látott engem. És a hangomat sem hallotta. Mert akkor nem jött ki hang a torkomon. A nevemet sem tudja. Közös ismerősünk tudtommal nincs. Az arcát, igaz, most csak egy pillanatra láttam, a CBA bejáratánál (ahol, a járdaszegély előtt, egy fiatal hölgy felajánlotta a segítségét, de ő nagyvonalú mosollyal visszautasította, és kocsjával bravúrosan felugratott), mégis biztos vagyok benne, hogy ő az. Nem sokat változott. Hátra hosszabb a haja, előre ritkább. Tizenöt éve történt. Mintha a múlt héten lett volna. Az ezüstszürke autó hosszú métereken át csúszott a vészfékezéstől leblokkolt gumijain, de már nem bírta megállni, a motorháztető a gyalogos alá kanalizott, a gyalogátkelőhelyről kiemelte és a levegőbe repítette a tehetetlen testet, amely landolás után, két pattanást követően, hátra fekvő nyugodott meg, arcát a tiszta, friss, tavaszi égbolt felé fordítva. Odarohantam. Amíg össze nem csődült a tömeg, megdermedve bámultam, fényképező szememmel – mint egy profi baleseti helyszínelő – felvételeket készítettem, amelyeket azóta is őrzök a memóriámban. A fényképalbum néha álmomban is előkerül. Nyitott szemmel feküdt az aszfalton, harminc év körüli férfitest. Az arca ki volt simulva, mint aki megszabadult minden gondtól, mint aki sorsába beletörődve vár az ítéletre, maradhat-e, vagy távoznia kell. Az autó megállt, a sofőr és utasa hosszú eszmecsere után tartott a kocsihoz, majd visszatolattak, kiszálltak. Velük együtt tizenkét ember verődött össze, miközben én csendben felszívódtam.

Tizenöt éve készülök erre a találkozóra. Tizenöt éve gyűjtöm a bátorságot ahhoz, hogy felkeressem, és felvilágosítsam, pontosan mi és hogyan történt azon a tavaszi délelőttön. Tizenöt éve fogalmazom magamban a kezdőmondatot a szemem előtt lejátszódó jelenetsor ismertetése elé. Ha engedi, hogy beszéljek, megmagyarázom, eddig miért bujkáltam, miért nem jelentkeztem tanúmeghallgatásra, sem önként, sem az újságokban közzétett felhívásokra. Elmondanám, hogy a pletykákból összeszedett, téves rendőrségi jegyzőkönyvekkel kiegészített nyomozati anyagnak, amelyet tényként fogadott el ő is, akárcsak a közvélemény, semmi köze az igazsághoz. Nem a vádeljárás elől menekültem

a külvárosba, nem, egészen más jellegű félelem készítetett „szökésre”. A szakaszosan rám törő, fojtogató rettegés űzött el a városból, ami sokkal összetettebb szorongásfajta a „mezei büntudathoz” vagy a gyáva bujkáláshoz képest. Megpróbálnám megértetni vele: ahhoz, hogy eltűnésem valódi okait bárki megérthesse, olyan őszinte, baráti érdeklődés szükséges, amilyenre saját köreimben sem igen tarhattam volna számot, nemhogy egy rendőrségi kihallgatáson. Mit mondanék nekik? „Tisztelt kihallgató bizottság, tisztelt jegyzőkönyv, azért nem jelentkeztem magamtól, mert... hogy is mondjam... messziről kezdem, nem baj?... a nagyapámat annak idején koncepcióos perbe fogták, és koholt vádak alapján halálra ítélték, az apámat a szemem láttára tartóztatták le olyasvalamiért, amit nem önszántából követett el, belerángatták, a felbujtó megúszta, azóta is él és virul, apám lelkileg megrokkant, és szabadulása után nem sokkal meghalt... Kihallgató tiszt úr, ezek az én rokonaim, életem megkerülhetetlen mintái, akiknek sorsa elől menekülök egész életemben... kihallgató tiszt úr, félek önök-től, félek minden rendőrtől, félek mindenkitől, akin egyenruha van.”

Fontos, hogy a megfelelő helyen, a megfelelő pillanatban szólítsam le. Ott, ahol mindjárt félrehúzódhatunk, és ahol le tudom zárni előle az utat. Sarokba szorítom, hogy muszáj legyen végighallgatnia. A szerelvénybolt mellett van egy szűk folyosószerű beugró, egyelőre arra tart, oda kéne valahogy beterelnem; kutyavécének használják, áll a bűz, nincs légmozgás, de ez nem lehet akadály, mihelyt megtudja, ki vagyok, az agya kikapcsolja a szagingereket.

Szembejön Ábris, a külváros egyik vadembere. A nyakamat behúzza haladok tovább, az arcomat dörzsölgetem; elég, ha csak üdvözöljük egymást, egy odavetett „helló!”, és torkában kinyílik a zsilip, fullasztó szóaradatot zúdít rám, aprólékosan beszámol legújabb bizniszeinek részleteiről, miközben szem elől veszem a kerekesszékes férfit. Bent, a városban nem voltak efféle kapcsolataim, mint amelyet Ábrissal tartok fenn: én kívülről fújom a magánéletét annak minden részletével, miközben ő a nevemet sem tudja, de nem is érdekli, a legkevésbé sem kíváncsi rá, ki vagyok, honnan jövök, mit csinállok,

megelégszik azzal, hogy látásból ismer; nekem viszont sok mindentről tudomásom van vele kapcsolatban, például hogy a bátyjával marihuánát természet a közeli lakótelepen, egy panelház hatodik emeletén, büszkén mesél róla mindenkinek; de azt is tudom, hogy egyszer, a körzeti rendelőintézet folyosójáról felhívta a feleségét, hogy később megy csak haza, mert az utcán vállon lőtték, de nincs baj, már húzott sorszámot, ketten vannak csak előtte, kiveszik a golyót, és siet haza, prágai vagy pápai sonkát hozzon a hentestől. A rendelő előtt rendőrök várták, letartóztatták, elítélték, kiderült, hogy ő is leadott pár lövést; két évet ült, majd úgy tért vissza közénk, olyan természetességgel, mintha a sarki boltba ugrott volna le cigarettáért.

Részlet egy tizenöt évvel ezelőtt megjelent napilap egyik cikkéből: „Egy huszonöt év körüli férfi, eddig tisztázatlan okból, egy szabályosan közlekedő gépkocsi elé lökte T. Tamást (33), akit súlyos sérülésekkel kórházba szállítottak. Az ismeretlen helyen bujkáló elkövetőt nagy erővel keresi a rendőrség...”

Nem löktem az autó elé.

Elindultam a gyalogátkelőhelyen, még mielőtt zöldre váltott volna a lámpa. Ennyi a bűnöm. A száguldva érkező autó láttán visszaléptem. T. Tamás egy képes újságot lapozgatott a járdán, látóterében érzékelte az én mozgásomat, azt, hogy elindultam, a megtorpanást, és a visszalépést azonban már nem. Olvasott, miközben elgázolták.

Két hétig kómában feküdt. Súlyos gerincsérüléseket szenvedett, az egyik lábát amputálni kellett, élete hátralévő részét kerekesszékekben éli le.

Elsétálok a háztartásigép-szerelő műhelye előtt, eredetileg ide készültem. Hónom alatt kenyérpíró, a cserekészülék, amelyet arra az időszakra kaptam, míg az enyémet szereli a mester – hogy a javítás alatt is zavartalanul reggelizhessek pírítóst. Ma kapom vissza a sajátomat.

Egy másik ismerős jön szembe, Huay, a kínai lány, a kulcsmásoló barátnője. Ráköszönök, rám mosolyog. (A magyar nyelv elsajátításában Huay a fejlődés leghaloványabb jelét sem mutatja. A kulcsmásoló alkarjára az előző házastársának neve van tetoválva, Orsi, de Huay abban a hiszemben él, hogy e négy betű a kulcsmásoló kedvenc labdarúgócsapatának rövidített neve. „Nyert az Orsi!”, újságolja szombatonként Huaynak, aki kimondhatatlanul örül a sikernek.)

Megfordul a kerekés székes férfi. Elindul felém. Félnivalóm továbbra sincs, mégis hátat fordítok, és menekülőre fogom. Mire rájövök, hogy nagy hiba volt szem elől veszteni, már az üzletben állok, és belülről kapaszkodom a kilincsbe.

A szerelő maga elé duruzsol, talán köszön.

– Jó napot – lihegem, és beljebb lépek, de előtte még egy búcsúpillantást vetek az utcára az üvegajtón át. A kerekés székes férfi eltűnt.

A szerelő pultjára helyezem a cserekészüléket.

Csilingel az ajtó. Belép a következő kuncsaft.

A kerekés székes férfi.

Beküzdí magát a szűkre méretezett ajtókereten. A segítségére sietek. Egy bólintással és egy sablonmosollyal megköszöni, fel sem pillant rám. Udvariasan félreállok. Összenézünk. A nyakamon remegnek a szőrpihék, aztán jégcsap képződik a gerincem helyén, nyakszirttól fölfelé az agyamig. Némi toporgás és helyezkedés után sikerül végrehajtanom az udvarias tervet, magam elé engedem. A szerelő előhúzza a krómozott kenyérpirítót, és a hozzácélluxozott cetliről leolvassa a piros filctollal írt szöveget: – Fizetve.

A kerekés székes férfi a szürke pokróc alól, a hiányzó bal lába helyéről kivesz egy régi típusú kenyérpirítót, és átadja a szerelőnek.

– Állítólag maga mindent megszerel – mondja gyengéd mosollyal –, ez a hír járja. – Az élet gyötrelmeitől recsegő hangszínt képzeltem el hozzá, ehhez képest bársonyos, szelíd, mesefilmbe illő hangon szólal meg. – Beszívárgott a híre a városba. Tudja-e?

– Köszönöm – morogja ősz bajsza alatt a szerelő, és szerényen fejét hajt. Rákönyököl a pultra, onnan néz le a székeben gubbasztó kuncsaftra.

– Alig találtam meg a címet – mondja a kerekés székes férfi. – Itt bolyongok már vagy egy órája, összevissza van a számozás.

– Igen – kapcsolódom be –, a számozást nagyon elszúrták.

A szerelő hümmögve forgatja a kezében a kerekés székes férfi kenyérpirítóját, úgy tanulmányozza, mint valami műtárgyat. – Azonnal kilöki a kenyeret. Be nyomja, kilöki, ugye? – Homlokáról az orrára csúsztatja szemüvegét. – Típushiba. Amúgy szép masina, szeretem ezt a típust. Muzeális. Megmentjük.

– Eddig jól működött – mondja T. Tamás.

– Ezután is jól fog – pillant fel a mester.

A cserekészüléket, amit visszahoztam, a szerelő tüzetesen átvizsgálja, szemét lehunyva belefúj, alulról és fölülről, kenyérmorzszák repkednek szanaszét.

– Elnézést – mondom.

Egy kis kefével áttörli, majd a pult fölött átnyúlva leadja a kerekés székes férfinak.

– Cserekészülék – mondja. – Addig se maradjon pirítósnélkül. Most hozta vissza a fiatalember.

T. Tamás felnéz rám, és elveszi a kenyérpirítót. A pokrócra alatt megágyaz neki. A szerelő előhúzza egy cetlit, és feljegyzí a kuncsaft adatait.

Tábor Tamásnak hívják az embert. Az embert, akit kerekés székebe juttattam. Megtudom a címét és a mobiltelefonszámát.

Egy faékkel kitámasztom az ajtót, és kitolom Tábor Tamást az üzletből.

– Köszönöm – búgja mosolyogva. – Viszlát!

– Vizsontlátásra – mondom hosszút pislogva.

– Szegény fickó – motyogja a szerelő. – Pedig milyen szimpatikus.

– Szimpatikus – bólintok.

Maros András (Budapest, 1971) Kötetei: Puff (2001), Neveket akarok hallani (2003), Limonádé (2008). Legújabb könyve az idei Könyvfesztiválra jelenik meg Csinálni kell címmel, a Magvető Kiadó gondozásában. Színdarabjait jelenleg három színház játssza.

Babiczky Tibor
ÁRAPÁLY

I.

A születést ismerem, s nem ismerem.
Elfelejttem a halált, s felismerem.
Látni kell. A látványt elveszíteni.
Démonok laknak bennem. Van istenem.

II.

Ajtó nyílik. Ablakok.
Szél járja át a házat.
Tél van. Nem hoz illatot.
Érintése alázat.

Álmomban várost láttam,
tenger alatti pincét.
A szívem és az arcom
ugyanolyan volt, mint rég.

Kék derengésű álom.
Tenger és alma íze.
Ébredni: megszületni.
Visszavágyom a vízbe.

III.

A tenger alatt óriási árny moccan.
A feje ormótlan. A bőre csupasz.
Túlfeszült magzatburok, meghasad az ég.
Vonzás mozdít vizet az űrsötét felé.

S aminek a vízben arca volt, örökifjú,
gyorsan előregszik a kinti hidegben.
Omló földgörröngy, csillagszilánk marad.
Teljes egész. Örökre befejezetlen.

IV.

Kigyúl a fény. Kialszik.
Sötét jön. Szertefoszlik.
Fényben és sötétben is
embernek megmaradni
magányos dolog.

Babiczky Tibor (Székesfehérvár, 1980) költő, Budapesten él. Junior Prima díjas (2008).
Legutóbbi kötete, A jóemberek 2011-ben jelent meg a Magvetőnél.

Márkus András

AZ ELHAGYOTT FÉRFIAK TELE

Sátrat vert odakint a tél
a kocsmában üldögél
a két kesergő legény
Az elhagyott férfiak telén
S talán már semmitől se fél

Nem tudja már, hogy merre lesz
A nyom a hóban elveszett
Nem tudja már, hogy merre megy
A két kesergő legény
Az elhagyott férfiak telén

Éppenhogy csordogál a vér
ereikben, bár mit sem ér
és meggörnyedve üldögél
a két kesergő legény
az elhagyott férfiak telén

ki elvesztette mindenét
miről azt hitte, mit sem ért
miről azt hitte, már övé
a két kesergő legény
az elhagyott férfiak telén

végül mégsem vár gyermeket
a lány, s a hóban hempereg
ki tudja merre hempereg
mert elvesztettem őt, el én
Az elhagyott férfiak telén

SZOMORÚ VERSIKE

Rántottát süt egy férfi egymagában.
Ha jól sejtem, tán ezt hívják magánynak
Ha jól sejtem, ma értem jó a bánat
Levetkőztet és megszerez magának

Levetkőztet, és közli azt a tényt
Hogy mostantól lelkemre tart igényt
Többek között, de test is kell talán majd
Mit felboncol a bánat, s asztalának

Sarkán raktároz ezt-azt télire
De jól látod, ezzel nem éri be
Mostantól tán halpaszta lesz a lélek
Az ízetől az ikra mind feléled

Ki hitte volna, hogy ebben is varázs van
Rántottát süt egy férfi egymagában

Márkus András (Székelyudvarhely, 1988) költő, Kolozsváron él.
Legutóbbi kötete: A kolozsvári orgia (Ulpius-Ház, 2011)

A TRIANGULUM FELTALÁLÁSA

A triangulum zsinóron lógó fémháromszög. Határozatlan hangmagasságú hangszer, hangja a teljes zenekar harmóniáján áthat. A megszólaltatása pofonegyszerű – a legtöbb óvó néni minden zenei előképzettség nélkül is magabiztosan kezeli. Kik hát azok az emberek, akik a Bécsi Filharmonikusokkal, a Dán Királyi Szimfonikus Zenekarral, vagy a New York-i Filharmonikusokkal utazzák be a világot, és elképesztő fizetésekért a színpad árnyékos sarkába bújnak az ujjukon lógó apró hangszerrel, hogy az előadás egy-egy kitüntetett pontján a rúddal megpöccintsék? Vajon mi alapján választják őket? A válaszhoz vissza kell mennünk egészen 1789-be. Arra a napra, amikor Hans Castorph Triangul, az egyszerű osztrák patkolókovács feltalálta a triangulumot.

A családi legendárium úgy szól, hogy mikor Mozart az év végén befejezte *Così fan tutte* című operáját, a partitúra lapjait felesége, Constanze mentette ki a tűzből. Mozart dilettáns fércműnek titulálta, és hallani sem akart róla. De a tökéletlen opera tovább kísértette. Úgy szenvedett, ahogy csak egy zseni tud. Elővette az idegláz, éjjelente nem aludt, nappal részegen merengett a partitúra fölött. Aztán egy nap, mikor fásultan javíthatott egy fagottszólamot, a kovács szokás szerint rákezdett az ablaka alatt. Mozart ráűritette az éjjeliedényét, majd villámként hasított belé a felismerés. A fejében harsogó szimfonikusok a vékonyan csilingelő fém ritmusára kezdtek játszani. Mozart sírva kérte a kovácsot, hogy jöjjön el vele az operába. Így kezdődött a Triangul család dicsőséges felemelkedése.

Mikor az idősödő Triangulnak nem volt már ereje cipelni az üllőt, a szükség megszülte az első igazi triangulumot. Castorph több formával is próbálkozott, végül a négyszöget választotta. Ma a gyűjtők minden pénzt megadnak egy ilyenért. Az igazi változás a napóleoni háborúk alatt következett: ami fém az országban volt, abból ágyúkat és fegyvereket öntöttek. Jakob Triangul, Castorph legidősebb fia, a hangszer egyik oldalát e nemes célnak ajánlotta, amiért egész Európa hősként ünnepelte. A császár új lovagrendet alapított, melynek jelképe a mellzsebre tűzött pár centis zsinórdarab lett.

Miután divatba jöttek a Triangulok, a civilizált nyugati világ valamennyi zenekara közülük valót szeretett volna. Hamarosan az öreg Hans Castorph utolsó kívánsága, a bécsi triangulum iskola is magvalósult. A külföldi arisztokrácia tömegesen küldte ide taníttatni a gyerekeit, ahol a diákoknak egy nap akár órákon át is lexikonokkal a fejükön, egyenes derékkal kellett csilingelniük. A legjobbakból alakult triangulum zenekar Európa uralkodóit próbálta szórakoztatni. Az idős Immanuel Kant, korának leghíresebb filozófusa így írt egy levelében barátjának: *„El sem tudom képzelni, mi okozhatna kevesebb örömet egy ilyen zenekarnál. Ha a császárt szórakoztatja, rendben van, de inkább a halál, mint hogy még egy percig elviseljem őket.”*

A hírnév gyorsan jött, gyorsan el is múlt. Pár év múlva a nemesség ráunt a triangulumra, más divatokat kezdett követni, mint az elektromos marokbizsergető, vagy az egykerekű velocipéd. A Triangulok szétszóródtak a világban. Egy részük nevet változtatott és eltűnt; tudomásunk van a család egy ágáról, amely az új század elején I. (Belező) Katalin meghívására Oroszországba költözött. Az ifjú Heinrich Friedrich kezében a cárnő születésnap koncertjén elszakadt a hangszer zsinórja. A család hóhérok kezei közt szenvedett ki.

Ám ismeretes még a Triangulok egy büszke ága a festői Bodeni-tó partján, egy ódon kúriában. A ház falait repedezett olajportrék díszítik, éjjelként állítólag Hans Castorph szelleme kísért, úgy mondják az üllőjét keresi. Ezek azok a Triangulok, akik még ma is egymást váltják egy-egy világhírű szimfonikus zenekar soraiban.

Fehér Boldizsár (Budapest, 1992) Jelenleg Fóton él. Szabadidejében az ELTE bölcsészkarának elsőéves hallgatója. Korábban a Magyar Nemzetben és a Magyar Naplóban jelentek meg írásai.

Vörös Rózsa
CÁPÁM SZÍVE ARZÉN

Drága cápám foga abroncsnyom
farka konzervnyitó
hasa lékelt zsír
szája fekete pont a forróságban
szeme sós
szíve arzén
cápám szíve sós
mája szakadt babaruha
hasa törött üveg
hasa szirmát bontó rózsa
nekem
bájos kacajú buja nőcske
cápám farkát csóváló kutya
sós szíve
Drága cápám gördülő borcsepp a porban
cápám gerince kardántengely
ha szíve arzén
szíve gennyes réz sótartó
szeme hasadt narancs
Drága cápám beléből a könny villámlik
ha
szíve
arzén

Jászberényi Sándor
BEVENNI TRINIDADOT

„A tetőteraszra uram?” – kérdezte a recepciós. Vörös egyenruhában volt, arany-színű gombokkal, kis fekete sapkában, ahogyan a hotelszabályzat előírta. „Igen” – mondtam. Megpittyent a zsebemben a Blackberry. Önkéntelenül is megnéztem, ki írt. A facebookon kommentelt valami nő, nem volt igazán érdekes. A készülék elővétele ellenben éppen elég volt ahhoz, hogy befejezzem a csevegést a recepcióssal. Nem akartam, hogy megkérdezze, hogy vagyok, mit dolgozok, mit keresek az országban. Nem akartam, hogy mosolyogva érdeklődjön arról, hogy segíthet-e valamiben, aztán várja a baksist.

Egy pár ácsorgott a lift előtt. Onnan tudtam, hogy turisták, hogy a férfin rövidnadrág volt, rövidnadrágot pedig csak a turisták hordanak Kairóban. A kosz miatt van ez, a mindent elárasztó utcai mocskok, valamint az arabok mérhetetlen eleganciaigénye miatt. Egy rövidnadrágos embert senki sem vesz komolyan, még a belvárosban sem. Nem szeretem a turistákat.

A lift csengetve megállt és az ajtaja kinyílt. Beszálltunk. Éreztem, hogy ráfeszül a zakó a karjaimra, az izmaim sajgását a két óra edzés után a Gold's Gymben. Belenéztem a tükörbe és elégedett voltam a látvánnyal. Izmos vagyok, de nem túlgúrt. Kinyomom a száznegyven kilót.

Megnyomtam a tizennegyedik emelet gombját, az ajtó bezárult. A hangszórókból felcsendült a My heart will go on zongoraverziója, én pedig azon

tűnődtem, hogy ki dönti el, milyen szedatív zene szól az ötcsillagos hotelek felvonóiban. Miért Vivaldi megy a Four Seasonsben, Claydermann a Hiltonban, Celine Dion a Marriot-ban? Kinek a munkaköre meghatározni azt a zenét, ami eltereli az ember figyelmét arról, hogy tulajdonképpen hatvan kilométer per óra sebességgel egy fémkoporsóban száguld?

Felértünk az emeletre, a tetőteraszt elárasztotta a délutáni fény. A medencéhez vezető folyosó bőrfoteljei mellett már hallottam a víz csobogását. A Nílus felől finom szél fúj, hozta magával a folyó iszapjának a szagát.

Kék-fehér csíkos napernyők imbolyogtak a szélben, az alattuk lévő bambuszasztaloknál csak néhányan ültek, főleg szaudiak.

Átvágtam a medence mellett és a bárpultot céloztam meg. A pultban a Musztafa nevű pincér állt mellkasig kigombolt ingben. Széles vigyorra nyitotta a száját, amikor meglátott. Ismertük egymást. Fél éve szinte minden héten tiszteletemet tettem a bárban.

A férfi az Április hatodika Mozgalom aktivistája volt. A forradalom alatt a demokratikus átmenetről és az igazi demokráciáról szónokolt, miután pedig a hadsereg betiltotta az Április hatodika Mozgalmat, nem beszélt többet a politikáról. Inkább ivott. Ezt onnan tudtam, hogy a bőre elkezdett sárgulni, mint minden piás arabnak. A szervezetük egyszerűen nem tudja rendesen feldolgozni az alkoholt.

„Whisky vagy Daiquirit?”

„Daiquirit.”

Musztafa bólintott, leemelte a polcról a Havanna rumot. Beleöntött egy decit a mixerbe, felszórta jégkockákkal, majd egy fém facsaróval belenyomott három lájmot, ügyesen benntartva a szerkezetben a magvakat. Összerázta az italt és egy talpas pohárba töltötte, utána adta hozzá a cukornádszirupot.

„Milyen volt a Sinai?” – kérdezte és letette elém az italt.

„Jó volt.”

„Nem volt nagyon meleg?”

„De. Rafahban negyvennyolc fok volt.”

„Látta a harckocsikat?”

„Igen. Néhányat. Lövöldözés volt Al-Árisban.”

„Milyen lövöldözés?”

„Nyolc órán keresztül támadták a rendőrség épületét a beduinok.”

„Átkozott beduinok. Nem lehet bírni velük.”

„Azért ment le a hadsereg, hogy rendet tegyen.”

„Hát, ha a hadsereg lement, akkor rend lesz.”

„És ön?”

„Hát egy pár napig most csak pihenni fogok.”

Megpittyent a Blackberrym.

„Elnézést” – mondtam. Musztafa bólintott és hátrament mosogatni.

A bank küldött SMS-t. Kétezer dollár érkezett a számlámra, a cég utalta a fizetésemet. Kinyomtam a hálózatot és a wifit. Nem akartam tudni senkiről. Néztem magam előtt a koktélt, az oldalára kicsapódó párát és arra gondoltam, hogy ez volt a tizenkettedik misszióm. Megcsináltam ezt is, mint mindet. Ellentétben másokkal.

Harvey Dabbs jutott az eszembe, a holdvirágos képe a Tapesti Hotelből, Bengháziban. Az imádság fontosságáról tartott kiselőadást. Johnny Walkert ittunk, amit a pult alól árultak. Matarészeg volt az egész társaság a bárban.

„Tudjátok, nekem ez a tizenötödik konfliktusom” – mondta Dabbs. „Jóban vagyok Istennel. Még saját imádságom is van. Ebben a szakmában imádkozni kell.”

„Miatyánk ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, csináljunk róla jó képeket. Mindennapi lövöldözésünket add meg nekünk ma, de ne lőjenek ránk ötvenessel, mert azt kurvára nem fogja meg a mellény.”

„Ámen” – mondta mindenki, nagy ovációval.

Két nappal később Miszrátát elkezdték lőni a Kadhafi-csapatok, és Harvey Dabbs meghalt. Ostoba halál volt, mint minden halál a háborúban. Felrobbant mellette egy autó, amikor a lázadók előrenyomulását fotózta. Hárman mentünk azonosítani a holttestet egy garázsból átalakított hullaházba. Csak a felsőteste maradt meg, a többit elvitte a robbanás vagy a kóbor kuttyák. A harcok miatt csak négy nappal később gyűjtötték be a maradványait.

Eltűnődtem, hogy vajon Isten humorérzékére vagy az ostoba halálra kelle-e emelnem a poharam.

„Az ostoba halálra” – gondoltam, és végül erre ittam. A céltalan, idióta halálra, melyet Istennel ellentétben már láttam egypárszor.

Jól esett az ital. Szeretek inni. Jó inni egy háború után, egy háború közben,

egy háború előtt. Jó inni a haverokkal, a haverok halálára, gyerekszületésre, gyerekhalálra, eljegyzésre, eljegyzés felbontására, árulásra, szívleállásra, szerelemre. Inni mindig jó.

Intettem Musztafának, hogy készítsen még egy italt. Rágyújtottam, bámultam az imbolygó napernyőket a szélben, a homokszínű kairói háztetőket, és az ablakokba kitett mosást.

A második koktél végleg kimosta a számból a sivatagot. A kezembe vettem a Blackberryt, és elindítottam Sid Meier's Pirates! nevű játékot. Gondoltam, elfoglalom magam, ha már más dolgom nincs. Grátisban töltöttem le a cég honlapjáról, mivel az adatforgalmam elérte a havi öt gigabájtot, ami 200 dollárt jelent. Ilyenkor már jár az ajándék.

Még az éjszaka kezdtem el játszani, hogy kitöltsen a hat órás utat El-Áristól Kairóig. A játékban egy kalózkapitányt alakítunk. A cél, hogy minél nagyobb gyonyt harácsoljunk össze, házassodjunk be az arisztokráciába, és a lehető legmagasabb pontszámmal vonuljunk vissza.

Vihar volt a sivatagban, miközben visszafelé jöttünk, homokvihar. Ilyenkor nem látni semmit az útból, mert a levegő kavargó, sötét homokkal van tele. Beszélgetni nem nagyon volt kedvünk, így játszottam. Egy angol bukanírral kezdtem el a játékot. Pár óráig jól is ment, de mindig elakadtam Trinidad bevételénél. Hiába állt négy fregattból a flottám, hiába volt négyszáz kiképzett kalózom a fedélzeten, mindig rossz szelet dobott ki a program.

A hajóim mozdulatlanul álltak a tengeren, a város erődje pedig ronggyá lőtte őket, bármit is csináltam az érintőképernyővel.

Trinidadot pedig mindenképpen be kellett vennem, ha azt akartam, hogy maximális pontszámmal játsszam végig a játékot. Trinidadban van a pénz, a spanyol ezüst, a kormányzó lánya. Minden, ami a nyereshez kell. Bosszantott, hogy nem tudom megoldani a problémát, mert érdekelt a happy end. Gyűlölöm, ha nem tudom végigcsinálni azt, amit elkezdtem. Elszomorodom, ha úgy érzem, elmulasztottam valamit.

A képernyőn bejött a főmenü, kilöttem a hangot. Betöltöttem a mentett állást, és irányítani kezdtem a hajóhadat, de a szél megint ellenem játszott. Két-szer süllyedt el újra az összes hajóm. Azon tűnődtem, hogy talán a súlylál van

a gond, hiszen valami oka csak van, hogy kiírja a játék, mennyire megterheltek a hajók. „A fregattoknál könnyebb hajókra van szükség” – gondoltam. „Könnyű hajókra, melyek gyorsan manővereznek, még rossz széljárás idején is.”

„Azt hiszem magát keresik” – mondta Musztafa, és elvette az üres poharat előlem. Hátrafordultam. A medencénél az Independent frissen kinevezett tudósítója, Alaister Bleaky állt. Nem nézett ki valami jól. Ugyanaz a ruha volt rajta, mint tegnap a sivatagban. Nem borotválkozott, inget sem cserélt, a bőrdzsekijén pedig megcsillant a homok. Intettem neki.

„Többször próbáltalak keresni telefonon” – mondta és lehuppant mellém az egyik bárszékre.

„Ki vagyok kapcsolva.”

„Újságíró vagy. Nem kellene kikapcsolnod a telefont.”

„Szabadnapos vagyok. Mért, történt valami?”

„Arra gondoltam, csinálnunk kellene valamit.”

„Mégis mivel?”

Alaister értetlenül bámult, de nem szólt semmit, mert Musztafa jött felvenni a rendelésünket. Két whiskyt rendeltem, közben bámultam a fiú bevértett szemét. Nem sokat alhatott az éjjel. Megkaptuk az italt.

„Azzal a nővel kellene tennünk valamit.”

„Mire gondoltál?” – kérdeztem és belekortyoltam a whiskybe. „Mit kellene tenni?”

„Szólhatnánk az ENSZ-nek. Hogy mi megy Rafahban.”

„Ezt nem tartom jó ötletnek. Legalább tízoldalnyi kérdőívet kellene kitöltened, és meg kellene adnod az összes adatodat. Egészen biztosan eljutna az Am al Daúlához.”

„Nem érdekel.”

„Kevesebbért is utasítottak ki embereket az országból a múlt héten.”

„Akkor szólhatnánk a rendőrségnek.”

„Nincs rendőrség.”

„A hadseregnek.”

„A hadsereget nem fogja érdekelni.”

„Az Isten szerelmére, valamit csak tenni kellene!” – sziszegte a fiú összeszorított

fogakkal.

„Írhatnál róla egy bekezdést a riportodba.”

„Ennyi? De hát meggyilkoltak egy embert.”

„Nem gyilkosság volt, hanem kivégzés.”

„A gyilkosság az gyilkosság. Valamit tennünk kell. Újságírók vagyunk.”

„Pihenned kellene. Ki vagy merülve.”

„Nem tudok aludni.”

„Azt látom.”

„Hogy tudsz ilyen kurvára nyugodt maradni?”

„Iszom, edzem, leszarom.”

Alaister egy pillanatra elhallgatott, kivett tőlem egy szál Marlborót és rágyújtott. Most kezdett dohányozni, erőfeszítéseket tett, hogy ne köhögjön. Kihasználtam az alkalmat, és rendeltem még két whiskyt. Szerettem, ahogyan a whiskyt felszolgálják a Marriotban. Az ember külön pohárban kapja mellé a jeget.

A fiú a másodikat is egy hajtásra verte be. Gyorsan hatott rá a szesz, valószínűleg nem evett aznap még semmit.

„Én ezt akkor sem hagyom annyiban” – mondta, sokkal nyugodtabban. „Azt mondd, írjam meg?”

„Azt.”

„De hát nem tudom a nő nevét.”

„Írd azt, hogy egy nő.”

„Te azt írtad?”

„Azt” – hazudtam.

„Akkor én most megyek is. Beszélnem kell a szerkesztőmmel.”

„Jó.”

Felállt, és gyors léptekkel a kijárat felé indult. A hamutartóban tovább égett a cigarettája. Bámultam egy darabig, majd kivettem és tovább szívtam. Kértem még egy daiquirit.

„Rendben lesz a srác” – gondoltam. „Iszik még párat, elalszik. Vagy felszed valami nőt.”

Lehunytam a szemem.

Rafahban nagy tömeg volt a Mohamed Ali mecset előtt. Mire az imám ki-

mondta a házasságtörést, a férfiak már csinos kis gödröt ástak. A nő derekáig ért. A kezeit kötéllel kötötték hátra, elég szorosan ahhoz, hogy megmozdítani se tudja őket. A felsőtestére egy ötvenkilós liszteszsákot húztak, jól kivehető volt rajta az UNRWA felirat. Érdekes, hogy a nő nem szólt semmit, nem rázta a sírás. Engedelmesen beállt a gödörbe. Akkor sikoltott csak fel, amikor a férje úgy öt méterről rádobta az első követ. Szép, nagy kő volt. Elég nagy ahhoz, hogy csontot törjön, de ahhoz kicsi, hogy azonnal befejezze a mókát. A nyomán piros folt nőtt a zsákon. A férj után jöttek a bírák, aztán a rokonok, végül a mecsetben tartózkodók. Meglepően sokáig bírta a nő. Az első pár kő után még kivehetően sikoltozta, hogy ártatlan, aztán valamelyik eltörhette az állkapcsát, mert utána csak nyöszörgött, végül elhallgatott. Szűk volt a gödör, nem tudott előredőlni. A zsák sem szakadt ki, csak teljesen elszínezte a vér.

A közelben álló ellenőrzőpont katonái unatkozva nézték végig az egészet. Nem az ő dolguk volt közbeavatkozni.

„Tenni valamit” – morogtam maga elé, és a halántékomat masszíroztam. Belekortyoltam a daiquiribe, de keserű volt, Musztafa túl sok lájmot tett bele. „Tenni valamit.”

Oldalra fordultam, de a bár üres volt már, a szaudiak is elmentek. A medencén fodrozódott a víz, a nap vöröslött a horizonton.

A kezembe vettem az okostelefont, újratöltöttem a játék mentett állását. „Könnyű hajók” – gondoltam. Ha lecserélem a fregattokat, sikerül majd bevenni Trinidadot.

Jászberényi Sándor (Sopron, 1980) Haditudósító. 2001 óta jelentkezik versekkel és novellákkal. Kairóban él.

Ha JÓSZAKÁCS

Fehér Béla

„MI EGYÜGYŰ ANNAK KÉSZÍTÉSE!”

(amit a balatoni halászléről biztosan tudunk)

Úgy alakult, hogy tavaly nyáron két Balaton-parti vendéglátóhelyen is ettem halászlévet. Az egyiket Csopakon, ott passzírozással készült, túlfőzött harcsafilé úszott benne, a másikat Révfülöpon, „pontypatkóval”, de passzírozás nélkül. Csopakon kijelentették, a balatoni halászlé lényege a passzírozott alapon készült sűrű, tartalmas lé, míg Révfülöpon a pincér önérzetesen közölte, hogy a balatoni halászlévet csak az elvetemült koca-főzők passzírozzák. „Ez nem főzelék, uram, hanem leves, aminek a pontyhús a lelke!” Most legyen okos az ember! – mondanám, ha meg lennék lepve. De nem vagyok. Lényegében az történt, amire számítani lehetett.

Az az igazság, hogy a halászlé csak a 20. század közepe táján, az 1960-as években, az első halászléfőző-versenyek idején vált emblematikus magyar fogássá, sőt, egy nem halevő nemzet kultuszételévé! Megnéztem, az 1958-ban megjelent *Balaton útikönyv*ben halászléről még szó sem esik! A tömegkommunikáció is csak később karolta fel, ezen felbuzdulva alakultak ki a hazai tájegységek merev szabályokra épített halászlévei, utóbb valóságos halászléfőző szertartásai. E folyamat kevésbé szerencsés, ám szükségszerű következményeiről szólnak Erdei Ferenc (egyik első szociográfusunk) 1971-ben íródott sorai: „A legendák és a szubjektív vélemények zűrzavara uralkodik tehát a halászlé és a halpaprikás körül, s szinte reménytelennek tűnik, hogy ebben értelmes rendet teremthessünk. Még hozzá a különféle fogyasztói ízlések és a lokálpatrióta szenvedélyek nehezítik a dolgot.” (*Néprajzi ínyesmesterség*).

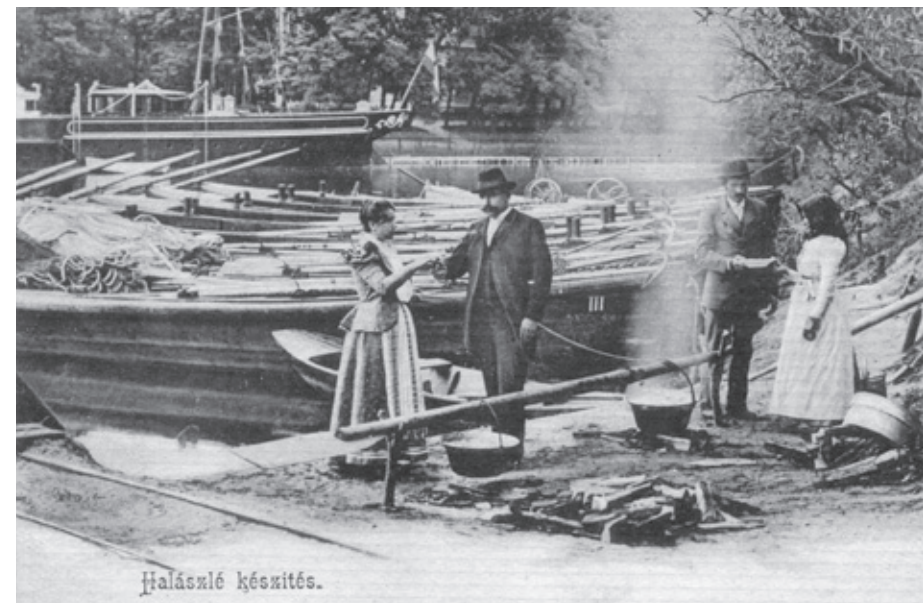
Tegyük azért hozzá, a halászlé nem a semmiből emelkedett ilyen magasságokba, hiszen *A Hét szakácskönyve* már 1902-ben páratlan magyar specialitásnak nevezi. Főzése sokáig szabadtéri programnak számított, kizárólag halban gazdag vízpartokon történhetett, mégpedig vasbográcson. Otthon, a konyhában legfeljebb akkor álltak neki a háziasszonyok, ha többféle élő halhoz jutottak, hiszen a vér a halászlé alapvető alkotórésze volt, miként – nyilván szükségszerűségből – a víz is, amelyből a hal vétegett. Mindezt több 19. századi leírás támasztja alá, íme, az egyik kevésbé ismert: „A Tisza vidékén a halászlé oly nevezetes nemzeti étel, hogy a kedves vendéget e nélkül fogadni nem szabad. Készül ezen híres étel

úgy, hogy a Tisza partján tüzet raknak, a tűz fölé háromlábú bográcst helyeznek, s ebbe potykát, kecsegét, harcsát, csukát és egyéb halakat ököl nagyságú darabokra vágdalva tesznek, s midőn vízzel kellőleg megtöltötték, főzni kezdik, s lassankint annyi paprikát adnak hozzá, hogy az egész lé vörös lesz; a vöröshagyma és só természetesen nem hiányzik. (...) meglehet, sokat járul ezen ingyencmlékhez az, hogy a halat rendszeren elevenen vakarják, vérét a bográcsba eresztik." (Dr. Frantz Alajos: *Heves és Külső-Szolnok t. egyesült vármegyék lakóinak néprajzi, népmozgalmi, kórtani s egyéb közorvosi viszonyait illető leírása*, 1868).

Az 1960-as évekig legfeljebb dunai, balatoni, elsősorban pedig szegedi (tiszai) halászléről beszélhetünk, a különbség pedig alapvetően a halfélékből adódott, mert például a Tiszában lehetett kecsegét fogni (kecsege nélkül a szegedi halászlé elképzelhetetlen volt!), a Balatonban viszont nem. Amúgy pedig, túl néhány jelentéktelen mozzanaton, a halászlevek nagyjából mindenütt egyformák voltak, vagyis a balatoni alig különbözött a tiszaitól. És hová jutottunk? Manapság ahány tó-, vagy folyóparti település, annyi „csak itt az igazi, csak itt a hiteles” halászlé. Presztízsételle lépett elő. Elkeseredett vitákat lehet folytatni arról, hogy a pörköltes indítás helyénvaló-e vagy sem, hogy a hagymát és a paprikát egyszerre vagy két részletben kell beletenni, hogy alaplével vagy passzírozva, netán mindkettőt nélkülözve készüljön, mi a halrészek lerakásának helyes rendje, miféle fűszereket használjunk, és milyen arányban? Persze a többi alkotórészt illetően – paradicsom, krumpli, tészta, tejföl, bor – sincs egyetértés. De hát tudjuk, a főzés akármelyik mozzanatából arany szabályt lehet alkotni. A fennmaradt régi halászlé-receptek egyébként pofonegyszerűek, az újabbakat viszont szabályok kötik gúzsba. Ma ott tartunk, hogy még egy tájegységen belül is eltérően főzik, ugyanakkor egymástól távoli vidékeken teljesen azonos recept szerint, vagyis a helyi sajátosságokat túlhangsúlyozó zűrzavar soha nem volt nagyobb, mint manapság.

A halászlé az elmúlt évtizedekben önmaga jelentősége fölé nőtt.

Pedig milyen egyszerű étel! Főzése a halászember tudománya volt, miként a gulyásos húshoz, a birkapaprikáshoz vagy az öreglebbencshez

is a pásztorok értettek a legjobban. Apáról fiúra szállt a technológia, aminek az a lényege, hogy kevés hozzávalóból, a lehető legegyszerűbben készüljön jó ízű, de laktató étel. „Halászaton, úgy a bokorban járó, mint a kishalász is, kizárólag hallal él; otthonról csak kenyeret, hagymát, sót és paprikát viszen. Ilyenkor kétféle készítési mód járja: a halászlé – sok helyen halpaprikás –, és a nyárson sült hal. Azt hinné valaki, hogy ez nagyon egyszerű dolog. Legelőször is tudni kell a víz tulajdonságát; azután az alkalmas halnak az arányát, azután a megtisztítást, azután a darabolást, az egyforma megszíjálást, azután a só mennyiségét, azután a hagymáét, paprikáét – hát még a tűz igazgatását, a sodrást – mert kavarni a világot sem szabad. (Herman Ottó: *A magyar halászat könyve*, 1897).

A balatoni hagyományokról keveset tudunk. Nyilván része van ebben annak, hogy a szegedi (tisza) halászlé jutott a legfényesebb hírnévre, rátelepedett a többire, a legrégebbi híradások mégis a balatoni halászléről maradtak ránk. Czuczor Gergely és Fogarasi János *A magyar nyelv szótárában* (1862-74) a halászlé szócikk – egy tudományos műtől szokatlanul – kitér a receptre is, miszerint paprikával, vöröshagymával, szalonnával, és összeaprított halakból készített becsinált. Megjegyzi: híres a fenéki halászlé (Fenekpuszta, Keszthely mellett). Egy még régebbi, Fenékpusztáról szóló forrás szerint ott 1808-ban paprikával fűszerezték a halászlévet, csakhogy akkor még egészben dobták a bográcsba. Hiteles forrásunk Horváth Elek kaposvári iskolaigazgató feljegyzése, egy Keszthely melletti szőlőhegyen elfogyasztott halászléről. „Ennek mi Vas vármegyében csak hírét hallánk, de azt a jóságot, mellyet ez a szájjal éreztet, nem is képzelheted; pedig mi együgyű annak készítése! Összveszednek tudniillik mindennemű halat, s annál jobb, minél többnemű kevertetik össze: ezeket darabokra metélvén, bográcsba rakják, s megsózáván egy egész paprikát s fél marok vörös hagymát közibe hintnek, s ekképpen a bográcsba befojtván, tulajdon gőzében párolják. Annak utána egy kis sárgás rántást csinálnak, mellyet vízzel kevert vörös borral, mellybe ismét petrezselymet és kakukkfűvet hánynak, felöntik, s egyszer felforni engedvén kitálalják. Valamint igen egyszerű ennek készítése, úgy íze felséges.” (*Levelek Somogyból*, a levél

kelte 1827. szept. 18., megjelent: *Sas* c. folyóiratban, 1832. okt. 18-án)

Jankó János etnográfus tudományos alapossággal vizsgálta a tó körüli emberek életét. *A Balaton-melléki lakosság néprajza* (1902) című könyvében külön fejezet szól a táplálkozásról. Sorra veszi a mindennapok ételeit a katrabócától a csuszkóig. A halról azt írja: eszik „nyárson sütvé, paprikásan, kirántva, befujtva, zsírban tepsziben és gulyásosan maga mundéjában.” Hogy ezek közül melyik a halászlé? A paprikás! Halpaprikás volt ugyanis hosszú ideig a halászlé közkeletű elnevezése. „...a halpaprikás a szegedi konyha egyik legnagyobb remeklése és diadala. Sajnos nem ízes, becsületes, ősi szegedi nevéen, hanem kispolgári halászlé reklámnévvel hódította meg az ínyenc világot” – írta Bálint Sándor 1977-ben.

A 20. század elején született etnográfiai munkákból tudjuk, hogy akkoriban a balatoni halászlé sok hagymával, kevés paprikával, vagyis „ritka” lével, sokféle apróhalból készült, de a dévérkeszeg mindenképpen kellett bele. Ma a pontyra és a harcsára esküsznek a tó környékén, de abban már nincs egyetértés, hogy kell-e bele süllő, vagy sem. Régen nyilván abból főzték a halászléket, ami éppen adódott. Egy évtizedek óta rendszeresen a Bázisai öbölben (Sajkodnál) horgászó aszófői emberrel is értekeztem a halászléről. Elmondta, feléjük az a szokás, hogy először alaplevet készítenek, vagyis az apróhalakat, a nagy hal fejét, farkát, uszonyait megfőzik, a végén leszűrik (nem passzírozzák), és víz helyett ebben főzik a halászlévet. Az alapléhez feleannyi súlyú apróhalat használnak, mint amennyi a nagy hal – ez általában ponty – súlya. Az alaplébe dobnak egy-két szem krumplit, hogy sűrűbb legyen. Egyébként már Viski Károly is említi (*Népelet*, 1932. évi 2. füzet), hogy a tihanyi halászlé krumplival dúsítják a halászlévet. Háromlábú cseréplábasban főzik, bográcsot soha nem használnak. Ez persze már a múlté, tihanyi halászlét már a legdörzsöltebb idegenforgalmi szervezők se tudnak előteremteni.

A krumplival vagy tésztaival szaporítás pedig csakis a jóllakást szolgálta, mert a halászember, ha főzött, legfeljebb egyszer tette naponta. Ugyan, hol volt módja hagymával péppé főzött kishalakat passzírozni? Sehol. Eszébe se jutott ilyesmi. (Mellesleg sok helyen olvastam, hogy a passzíro-

zás a szocialista vendéglátás találmánya, de ezt ne varrjuk a nyakába, mert nem igaz. *A Divat Újság főzőkönyve* már 1903-ban passzírozással írja le a szegedi halászlévet, míg a hagyományos eljárást „halászlé más módon” cím alatt ismerteti!

A magyar halászlé receptje először 1876-ban jelent meg nyomtatásban, Rézi néni *Szegedi szakácskönyvében*. Ez tiszta forrásnak tekinthető. Íme. „Halpaprikás halászosan: A halpaprikához többféle halat: kecsegét, potykát, harcsát kell választani, ha azt akarjuk, hogy ízletes legyen; ezeket meg kell tisztítani, megmosni és aztán fölbontani. Vérért egy tálba kell eresztetni, a halat darabokra vágni és a vérével együtt bográcsba vagy lábasba tenni és annyi vizet ráönteni, hogy a halat ellepje; ekkor tűzre tenni, s ha fölforrt, karikába vágott vöröshagymát, sót és paprikát rászórni, ezzel fölrázva egy óráig forni hagyjuk, de kavarni nem szabad, csak fölrázni, hogy a haldarabok egészben maradjanak. Ezen halpaprikást hosszú lével kell hagyni; ha a hal bográcsban főtt, avval adjuk föl az asztalra, a bográcsot fából készült koszorúra állítva, belőle a háziasszony szedjen minden vendégnek néhány darabot a tányérjába. Ha halászosan kívánjuk a halpaprikást főzni, akkor a szabadba, a földre kell tüzet rakatni, mire a szolgálát állítjuk, melynek tetején egy vashorgonynak kell lenni, melyre a vashorgonynak akasztjuk és a föntebb írt mód szerint azt elkészítjük.”

Látható, úgy készült akkoriban a szegedi halászlé, mint a fenékpusztai. Könnyen lehet, hogy ez nem véletlen, hiszen Tömörkény Istvántól tudjuk, hogy a 19. század elején szegedi halászok bérelték a Balaton egyes vízrészzeit, később aztán a Tisza szabályozása idején, vagyis 1846 és 1905 között sok alföldi halász vándorolt a Balatonhoz munkát vállalni. A szegedieket kivéve a szakácskönyvek nem nagyon vettek tudomást a halpaprikásról, jellemző, hogy Alsószopori Nagy Ferencné *Dunántúli szakácskönyve* – azon kevesek egyike, amelyik az ország nyugati felében jelent meg – a „Budai halászlé vagy Rácoshal” receptjét közli. Érdeemes felfigyelni az étel „pörköltés” indítására! „1 kg halat 3 ujjnyi darabokra szeljük és besózzuk. Lábasban tojás nagyságú zsírban megpirítunk 1 nagy fej vágott hagymát, 1 kiskanál paprikát és 7 deci vízzel feleresztjük. Két érett paradicsomot be-

letördelünk, 2 édes és 2 erős kimagozott, hosszúra metélt paprikával. Ha felforr, 2 evőkanál borecettel savanyítjuk és a halat ebben a lében puhára főzve tálalás előtt 2 deci tejjel elegyítve beadjuk pirított kenyér vagy vajban párolt burgonya mellékletével.” (3. kiadás, 1926).

A minden téren irányadónak tekinthető Magyar Elek, vagyis az Inyemester az igazi halpaprikást illetően annyit ír a balatoni változatról, hogy feltétlenül szükséges bele fogas és megfelelő mennyiségű apró hal, kárász, keszeg, vagy garda. A feldarabolt halat háromujjnyi széles darabokra vágja, s rétegesen helyezi a bográcsba. Alulra kerülnek az értéktelenebb húsok, legfelülre pedig a nemes halak. A rétegek közé nagyfejű, leves mákói hagymát vagdal karikára, de mértékkel, nehogy édes legyen a lé. Ekkor tölti fel vízzel, és amikor forni kezd, sózza, paprikázza. Kavarni nem szabad, mert összetörik a halak húsa!

Ehhez tarthatjuk magunkat, ha van rá módunk.

De sajnós nincs, mert oly korban szólunk itt a balatoni halászléről, amikor a tó körül nincs se halpiac, se bolt, ahol élő halat lehetne vásárolni, és a múltba csúszott a parti falatozóknak kapható sült keszeg is. Maradt a hekk, a nyaralók csemegéje. Ettől szomorú csak igazán a hullámzó Balaton tetején csolnakázó nem létező halászlégény!

Fehér Béla 1949-ben született Debrecenben. Évek óta a Magyar Nemzet heti tárcaírója. Az irodalom mellett a gasztronómia-történet kutatását tartja hivatásának. A Magvető Kiadó szerzője, legutóbbi kötete: Kossuthkifli (regény, 2012)

HOLLAMVE RÉS

Cserna-Szabó András

A HÁZTÁJI ÍRÓ

Mi lehet Hunyady Sándor titka? Mert valami titok mégiscsak van a dologban, ez bizonyos. Másképpen hogyan lenne lehetséges, hogy tucatnyi novella és egy karcsú emlékezés-regény a szerző halála után fél évszázaddal újra pislákolni kezd, aztán derengő fényt bocsát ki, hogy végül mára a Hunyady-csillag vakítóan átvilágítson az irodalmi feledés sötét éjszakáján.

Sándorkának most olyan népes és hűséges rajongótábora van, amilyen csak naponta fészbukoló, trendi,

kortárs szerzőknek. Egykor megkerülhetetlennek látszó, asztalbeszakító nagyregények süllyednek alá szempillantás alatt a mocsárba, és akkor itt ez a későn érő, lusta, önmagát középszerűnek gondoló tárcista, aki sármjával halála után is az ujjja köré csavarja az olvasót (és az író is). Zsenik és próféták tűnnek el a ködben, ő pedig egyszer csak előlép a sűrű szivarfüst mögül, és keresi a hajnali gépírónőt, akinek lediktálhatna egy picit novellát – na nem azért, mintha ő „szerző” lenne, ne adj Isten: művész. Csak, ugye, a kenyérkereset kényszere miatt...

Mondok egy példát. Többet is tudnék, de most csak ezt az egyet. Az író olyan jószág, akinek van néhány költő barátja. Én is tartok ilyet, nem is egyet. Az egyikkel a múltkor sétálok, és ő azt mondja: „Öreg, betegek vagyok a Hunyadynak. Már jobban szeretem, mint a Krúdyt. Valóságos kór ez. Bemelegyek egy antikváriumba, és ha meglátok Sándorkától valamit, nem bírom nem megvenni. Akkor is, ha történetesen pont az a kiadás már háromszor-négyszer is megvan. Félek, a feleségem nem tűri már sokáig!”

Ahogy a gasztronómia világában is eljött az ideje, hogy a porok és konzervek után bármi pénzt megadunk egy tanyasi csirkéért vagy egy bioretékért (mikor a híres szakáccsal, Bíró Lajossal nemrég találkoztam, éppen kendermagos kappan után kajtatott), úgy az irodalomban is újra kivirágzott a vágy a „háztáji író” iránt. Az „Unalom szentségének” (Babits) modern és bonyolult mérnökei után egyre inkább a mesterséges tartósítószer nélküli, természetes mesélők (avagy „bioírók”) felé terelődik a tekintet. Akik nem akarták valamely esztétikai vagy politikai izmus diktálta irodalmi képletbe erőszakolni a világot, csupán elmerengtek a vöröslő naplementén, elmorzsolgattak egy édes könnycseppet a

balvégzetű szerelem láttán, vagy kocsmasztal mellett hallgattak egy szörnyű legendát, mondjuk, a rendőrségi fegyverrel szétloccsantott agyvelőről. Aztán persze mindezt megírták, keveset gondolkodva azon, hogy mindezzel akkor a lét kapuin dörömbölnek, vagy csak a kiadó ajtaján némi honoráriumért.

A háztáji író és az unalommérnök közötti különbséget Pelevin tökéletesen foglalta össze: az előbbi „a világ könnyeit itta magába, majd olyan szöveget hozott létre, amely erősen hatott az emberi lélekre”. Az utóbbi számára „az irodalmi alkotás a legjobban eladható szókombinációk összeállításának művészetévé alakult át”. Az igazi unalommérnök persze nem kóklér bestseller-szerző – ő az igazi vérprofi, termékét sem elsősorban az olvasónak akarja eladni, hanem a szakma ítélőszékének, a kánonnak (kitől halhatatlanságot remél szerencsétlen).

Hunyady is hamar magába itta a világ könnyeit. Már a neve is egy törvénytelen szerelem regényének címe. Vezetékneve az anyjéé, az ünnepelt kolozsvári színésznőé, míg keresztnéve apjéé, a pesti, zsidó íróbálványé. Fele tej, fele feketekávé, kapucíner jelleg, ahogy Sándorka jellemzi magát. De hát, kérem, kell egy bioírónak ennél jobb pedigré?

Issza tovább a könnyeket. Szülőföldjét, Erdélyt hamar el kell hagynia, Pesten sokáig nem találja a helyét. Anyját 16 évesen veszti el, a Nagy Apa, a legendás „jó lovag” árnyékával küzd. Kosztolányi így írja le ezt a harcot: „Az írók fiainak sanyarú a sorsuk. Ami másnak röptőerő, nekik kölönc. Ha véletlenül ők is tollhoz nyúlnak, küszködniük kell nemcsak mesterségük természetes nehézségeivel, hanem mindenekelőtt az apjukkal.” Aztán jön a cudar első szerelem. Hamarosan az „önlövés” is sorra kerül, mert e nélkül akkoriban még alig volt nagy író. (Nem hiába rivallt rá Molnár Ferenc Sándorka apjára, Bródyra, aki fitymálni kezdte Liliom veronálos, piti öngyilkát: „Az tanítson engem öngyilkosságra, akinek sikerült!” Ti. Bródy is próbálkozott annak idején, de Ferencsel ellentétben nem méreggel, hanem – mint fia is, ahogy illik – pisztollyal.)

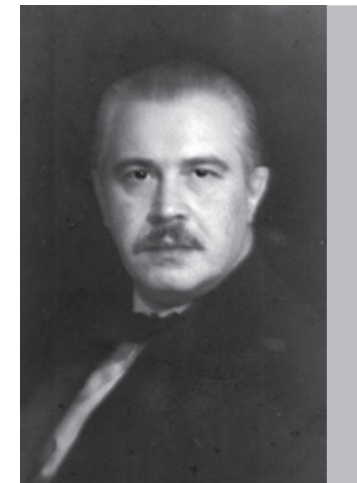
Haszontalan, rossz tanuló fiát az apja visszaküldi szülővárosába, Kolozsvárra. Itt ismeri meg művelt körökben a műveltséget, züllött körökben a züllöttséget, újságírókörökben az újságírást (ahogy Hegedűs Géza szinte rejtői bájjal fogalmaz). Bohém élet következik: éjszakai kávéház, hajnali hírlapírás, rendszeres lóverseny és kupleráj, arisztokraták szalonjai és szivarfüstben úszó kártyatermek.

Ahogy egy régi (kávé)háztáji írónak élnie kellett. Ahogy tanyasi csirke sincs a szabad alföldi ég nélkül, úgy igazi író sincsen némi sármos romlottság nélkül.

Sokáig küzd a nagy árnyal, az Apával, míg végül íróvá meri ütni magát. Első novellás-könyve 1930-ban, negyvenéves korában Kolozsváron jelent meg. Tizenkét év múlva halott. Közben Pesten is csak szállodákban lakik. Márainak egyszer szomorúan jelenti, ötvenéves korára két koffer, három ruha és egy házikabát a vagyona. Az ünnepelt drámaírónak, akinek 1929 és 1941 között 13 darabját játszották el színésziadások. A divatos moziszerzőnek, akinek műveiből nyolc év alatt 15 filmet forgattak – ebből kettő amerikai, kettő pedig olasz produkció.

Bukowski egyszer úgy fogalmazott, az intellektuel az az ember, aki egy egyszerű dolgot bonyolultan mond el, az író pedig az az ember, aki egy bonyolult dolgot egyszerűen. Hunyady tehát író. Olyan tisztán és egyszerűen kevesek tudnak mesélni a világirodalomban, mint ő. Hol halálosan egyszerű, hol szívemarkolóan egyszerű, hol kedvesen egyszerű, hol fűszeresen egyszerű – de mindig egyszerű. „Síma próza.” Talán ez a titka, ez az áttetsző fény, ami az írásai-ból árad. Hogy az élet nem bonyolult: minden megtörténik egyszer, a szerelem is, az öröm is, a boldogság is, a tragédia is, a halál is. Megtörténik, ennyi. Látjuk, tudomásul vesszük, s ha írók vagyunk, talán le is írjuk. Ő „a csodálatosan jóízű hétköznap” – írja Sándorkáról egyik méltatója. Találó. De ő a „végtelenül keserves hétköznap” is – tesszük hozzá. Egyszer megkérték, mesélné el legújabb drámájának mondanivalóját. Nem jött zavarba, ezt válaszolta: „az van benne, hogy a szerelemnek olyan a szaga, mint az avas glicerinnak.” Olyan mondatokat csak ő tudott, hogy: „A szerelem szép, de ebédelni is kell.” Vagy: „A fej helyén olyan volt a parkett, mintha egy nagy tál pörköltet ejtettek volna el...”

Nem melleleg, ez a gyönyörű, nagytestű, kártyás, lovis, kurvás, züllött aglegény irodalmunk egyik legnagyobb moralistája is. Azért, mert mindvégig kívülálló

maradt: a fővárosban vidéki, erdélyinek pesti, nincstelennek túl tehetséges, úrnak meg szegény. Nem volt se lakása, se családja, se pártja, se osztálya, se irodalmi klikkje, se ambíciója. Meglepő, de ezzel együtt ő volt az egyetlen olyan sikeres magyar író, akit minden pályatársa kedvelt. Pedig ő maga nem tartotta sokra magát.

Hasonlítani szokták Mikszáthhoz, Maughamhoz, Maupassant-hoz vagy France-hoz. Fölösleges. Páratlan volt. Az egyik legnagyobb magyar novellista. Megismételhetetlen, mint a többi nagy háztáji író: Krúdy, Szép Ernő, Füst Milán és le egészen Mikes Kelemenig.

Egyetlen hibája volt csak, de az szinte már nem is megbocsátható. Utálta a pacalt.

De jó volna, ha minden magyar írónak lenne egy ilyen okos, érzelmes, szorgalmas és precíz unokaöccse (mint Hunyadynak Alexander Brody), aki a hátramaradt műveket, fotókat, kritikákat, portrékat, leveleket, legendákat, pletykákat, családi emlékeket ilyen csinos albumba rendezné, hogy mi, rajongók kedvünkre csámcsoghassunk rajta az örökkévalóságig.

(Alexander Brody: *A bolygó fénye*, Kalligram, 319 old., 2900 Ft)

Cserna-Szabó András 1974-ben született Szentesen. Novellista és gasztronómiai újságíró. Eddig nyolc prózakötete jelent meg. A Magvető kiadó szerzője. Az új Hévíz folyóirat prózaszerkesztője.

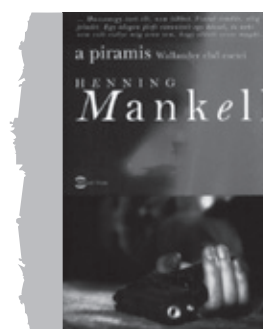
Babiczky Tibor

TOP 5 KRIMIK, AMIKET BÚN KIHAGYNI

2012. évi első számunkban az utóbbi években magyarul megjelent öt legszínvonalasabb bűnügyi regényt ajánljuk figyelmükbe. Ha esetleg valamelyik kimaradt, még nem késő pótolni. A válogatás természetesen szubjektív. Az ajánlót a „krimizakértő” költő, Babiczky Tibor írta.

HENNING MANKELL: A PIRAMIS. WALLANDER ELSŐ ESETEI

(Fordította: Farkas Tünde. Mérték Kiadó, 2010. 3490 Ft)

Henning Mankell – „civilben” a megboldogult Ingmar Bergman veje – a jelenkori krimi irodalom egyik legfontosabb szerzője. A stílus, Wallander nyomozó alakja, a történetek, a mélység – egytől egyig telitalálat. Befejezvén a Wallander-sorozatot, egyfajta lezárás- és új kezdetképpen Mankell megírta a nyomozó „előéletét”. Nem kisebb súllyal és fontossággal bír a Wallander oeuvre-ön belül *A piramis*, mint amilyen a Simenon Maigret történeteinek sorában a *Maigret első nyomozása*. Megtudhatjuk tehát – Simenon jellemzi így az ifjú Maigret-t –, milyen volt Wallander „kóristafiú” korában, és hogyan vált „szólóénekesé”.

Mankell fő ereje a szenvtelenség. „December 11-ének hajnalán öt óra tizenkilenc perckor a gép iszonyatos erővel a földre csapódott, és azonnal lángra lobbant. A két férfi a fedélzeten nem észlelte, amikor a testük tüzet fogott. Már a becsapódás ereje cafatokra tépte őket. A köd idővel újból a szárazföld felé sodródott a tengerről. Plusz négy fok volt, szélcsend” – áll *A piramis* bevezetőjében. Mankell ezzel a hűvös tekintettel szemléli mind a holtakat, mind az élőket. És – paradox módon – éppen ez a szenvtelenség kelti életre a befogadóban a felszín mögött megbújó – már-már romantikus – érzelmességet. Mankell könyvei – ösztönösen és észrevétlenül – az együttérzés és a valahová tartozás bizonyosságával ajándékozzák meg az olvasót. Kevés krimiíró – legyenek bár műfajuk mesterei – képes ilyen távolra jutni a zánertől.

JO NESBØ: HÓEMBER

(Fordította: Petrikovics Edit. Animus Kiadó 2011. 3290 Ft.)

A norvég író (és zenész, a Jan Gerbarekhez és a Dimmu Borgirhez hasonlóan Gammleng-díjas *di Derre* frontembere) nálam a kortárs krimi képzeletbeli toplistájának első helyén áll. (A második Lawrence Block *Matt Scudder*-sorozata, a harmadik helyet megosztva Henning Mankell és Arnaldur Indriðason kapja.) Harry Hole nyomozó történeteinek ötödik részénél jár a magyar kiadás. A *Hóember* magán viseli a tipikus Nesbø-jegyeket: a történet időbeli kiterjesztését, a filmszerű vágástechnikát, a kulturális széleslátókörűséget. És – ami a legfontosabb – az utánozhatatlan, mély jellemrajzot. Harry Hole reggelente szemügyre veszi nyúzott arcát és táskás szemeit a tükörben. „Amint elhagyja az apró, spártai egyszerűséggel berendezett Sofies gatei lakást, hogy újra az oslói rendőr-főkapitányság Hole főtisztje legyen, minden tükröt elkerül, ami az útjába akad. Onnantól kezdve kizárólag mások arcát figyeli, hogy kifürkésze a fájdalmukat, rémálmaikat, megtalálja az Achilles-sarkukat, felfedje az indítékait és okait mindannak, amivel önmagukat ámítják, miközben fárasztó hazugságaikat hallgatja és próbál értelmet találni abban, amit csinál: olyan embereket igyekszik bezárni, akik már réges-rég bezárkóztak önmagukba.” A Hole-történetek kötetei valóban krimik, de folyamként olvasva őket kiadnak egy komplett fejlődésregényt. A bűnesetek Nesbønél a világhoz való lehetséges viszony szimbólumai. A tehetetlenségé. A már említett nyerhető csatáké és a veszített háborúé. A beletörődésé. Közben barátságok tűnnek a semmibe, szerelmek hullanak szét. Harry Hole nem a jogszolgáltatásban hisz, hanem a szó legszorosabb értelmében vett igazságszolgáltatásban. És ebbe – a mai viszonyok között – csak megnyomorodni lehet. Alakjában nem heroizmus tapasztalható, hanem elkeseredettséggel vegyes makacsság. „Nyelt egyet. Félnie kéne. Annyira, hogy gondolkodni se legyen képes. (...) Akkor meg miért nem

fél? Biztosan nem büszkeségből, mert az már rég lecsorgott a torkán a whisky mellett, és számtalanszor kihányta már.” Aki mindent elengedett, aki tudja magáról, hogy gyógyíthatatlan, az akár cselekedhet is. Összességében a nyugati társadalmak kórképe ez.

KARIN FOSSUM: AKI FÉL A FARKASTÓL

(Fordította: Szöllösi Adrienne. Scolar Kiadó, 2010. 2950 Ft.)

A nagyvárosi krimik nem állnak távol az alapvető emberi ideáktól. Mert a bűnnek is van közege – ahogy van a pihenésnek, a családnak vagy a vágynak. Forgatag, kétes bárók, politika, pénz és alvilág. Ha nem is elvárt, de kvázi természetes, hogy egy nagyvárosban – nagyszabású és kistílű – érdekek szövődnek egybe, valamint – nagyszabású és kistílű – emberek halnak erőszakos halált.

Karin Fossum bűnregényeiben éppen az a legzavarbaejtőbb, hogy a színtér mindig egy vidéki kistelepülés, ahol mindenki ismer mindenkit, ahol közel a természet és nyugalom van – az ilyen helyekre mondják, hogy a „béke szigete”. Emellett Fossum történeteiben mindig ott a rejtély (különben mi értelme volna a nyomozásnak), de maga a bűn, a megoldás (és semmiképpen sem feloldás) éppen a kisszerűsége miatt válik torokszorítóvá. A norvég író könyvei tehát egy szempillantás alatt romba dőtenek két alapvető emberi ideát: a természet közelségéhez kapcsolódó harmóniáét és ártatlanságét, valamint a bűn érdekvezéreltségéét és a sötétség színpadiaságáét.

Fossum regényei jól illeszkednek a skandináv krimik sorába: filmszerű, rövidvágásos jelenetek, pontos társadalom- és emberábrázolás jellemzi őket. Amiben mégis különböznek, az az arányosság. Fossumnál több a lélektan és kevesebb a társadalom. A hangsúly – sok skandináv bűnregénnyel szemben – az egyéni, nem pedig a kollektív felelősségen van. És előrébb helyezi a kifejtettséget a pörgő eseménysornál.

A krimiirodalom nagy detektívfiguráihoz mérve Sejer nyomozó alakja

– első olvasatra – meglehetősen erőtlennek tűnhet; szinte áttetsző. Kevés szavú férfi, zárkózott. Átlagos lakás, átlagos élet. Egy elveszített feleség, pótléknak pedig egy kutya. Sejer akár a szomszédunk is lehetne. Ám nem sokat kell várni a felismerésre: személyisége ettől válik csak igazán hitelessé. Az olvasó szinte hálás Fossumnak, hogy nem egy újabb „tűzijátékos” jellemű különcöt adott a világnak.

Fossum leírásai szikarak, párbeszédei sodrók. Történeteiben nem az elkövetés módja jelenti a rejtélyt, hanem az emberi személyiség maga. Ehhez mértelen alakjai élők, a motivációk kidolgozottak. „Aki fél a farkastól, ne menjen az erdőbe” – szól teljes egészében a könyv címében még hiányos mondás. Nos, Fossum – jó értelemben, és szó szerint is – bevisz minket az erdőbe. És ott jövünk rá, hogy másunk sincs, csak félnivalónk.

„Ki ösztönöz minket erre az egész futásra, ki ül a célvonalnál, és vár?” – teszi fel magának a kérdést menekülés közben az egyik szereplő. A végén sajnos mindannyian megkapjuk a választ a kérdéseinkre...

Az *Aki fél a farkastól* Fossum harmadik kötete magyarul.

ARNALDUR INDRIDASON: VÉRVONAL; KIHANTOLT BŰNÖK

(Fordította: Tótfalusi István. Animus Kiadó, 2007. 1980 Ft.)

Minden túlzás nélkül kijelenthető, hogy újabb személlyel bővült a világ leghíresebb (és legszerettebb) detektívjeinek panteonja. Az „újonc” pedig nem más, mint Arnaldur Indriðason figurája, a Reykjavíkban tevékenykedő Erlendur (ejtsd: Erlendür) nyomozó.

A nagy elődök során végigtekintve Erlendur alakja és jelleme leginkább Maigret felügyelőével mutat rokonságot. Ezt a feltevést látszik alátámasztani az is, hogy – Maigret-hez

hasonlóan – Erlendur arcát sem ismerhetjük meg. Testmagasság, öltözködés, alkat, hajszín – minden megvan, kivéve az arcot. Ez a fogás, miként Simenon esetében – aki azt állította, hogy Maigret arcáról „egyszerűen nem volt elképzelése” –, feltételezhetően itt sem véletlen.

Körülményeit tekintve viszont Erlendur éppen Maigret fordítottja. Az izlandi nyomozónál szó sincs nyugodt, polgári háttérrel és megértő feleségről. Erlendur húsz éve elvált, volt felesége azóta is gyűlölködik, gyerekei drogosok, ő maga pedig egyedül él egy lerobbant lakásban. Negyvenes, magányos férfi, aki mirelitkáját melegíti a mikrosütőben, és aki félregombolt kötött kardigánt visel a gyűrött zakója alatt.

Mindkét regény két szálon fut: az egyik az aktuális bűnügy felderítése, a másik pedig Erlendur családi élete, pontosabban: lányának, Eva Lindnek a tragédiája. A szerző jó arányérzékkel illeszti egymás mellé e két vonulatot. Erlendur személyiségét nem belső monológokon vagy leírásokon keresztül ismerjük meg, hanem gyakorlatilag „félmozdulatokból” és nagy elhallgatásokból. Erlendur kevés – és sohasem kezdeményező jellegű – agresszív megnyilvánulásában néhol Philip Marlowe arca sejlik fel: a krimik történetében eddig egyedül ő volt képes ilyen kiábrándult és hideg eleganciával pofonokat adni és kapni.

A bűnügyek messzire visszavezetnek a múltba. A Vérvonal történetének „valós” ideje a 60-as évek, a Kihantolt bűnök alapcselekménye pedig a II. világháború idején játszódik. A nyomozás tehát nem más, mint kutakodás a (fél)múltban. Családi tragédiák, elfojtások, hazugságban leélt életek kerülnek felszínre Erlendur keze nyomán.

Tágabb szemszögből nézve ezzel a szerkezettel mintha azt próbálná sugallni a szerző, hogy a jelenkori bűnök csak a jéghegy csúcsai, és hogy kizárólag a múlt feltárása és megértése vezethet megoldáshoz. Ez a feltárás és megértés lenne az, ami magának Erlendurnek is feloldozást nyújthatna, de – sikerrel végződő nyomozásai ellenére – ő éppen a saját múltjával nem boldogul. Kérdés persze, hogy a következő történetekben meddig jut majd.

A könyvek fordítója, Tótfalusi István nagyon jó munkát végzett: a szövegek egységesen és hitelesen szólalnak meg magyarul. A szerkesztőt,

Kukucska Zsófiát kivételesen nagy köszönet illeti. Rövid ismertetőt ad az izlandi nevek sajátosságairól, van részletes Reykjavík-térkép, a kötetek végén külön függelék van a kiejtésről, és közli a szerző rövid életrajzát is.

LAWRENCE BLOCK: HOSSZÚ ÚT A SÍRKERTBE

(Fordította: Varga Bálint. Agave Könyvek, 2010. 2880 Ft)

Ha bűnregény, akkor Block az egyik legnagyobb élő klasszis. Ünnepe minden alkalom, ha új kötete jelenik meg magyarul. Főleg ha a Matt Scudder-sorozatról van szó. Blocknál a nyomozáson a legkisebb hangsúly. Scudder mindegyik esete gyomorszorító, lírai futam. Egyben olvasva a történeteket pedig egy kvázi fejlődésregényt kapunk. Nem is kicsit – se terjedelem, se súlyosság szempontjából.

A *Hosszú út a sírkertbe* az eddigi legvéresebb és legsötétebb Scudder-történet. Egy pszichopata szedi áldozatait, mégpedig a nyomozó „női” közül. Végül, természetesen, magát, Scuddert akarja megölni. A gyilkos motivációja egy régi konfliktusból jön. „Connie volt az, nem kérdés. Nem tudom felismertem volna-e, ha élve látom, de most, hogy tudtam, kicsoda, minden gond nélkül megtaláltam benne azt a lányt, akivel tizenkét éve találkoztam. A gyomrom összeszorult, és mély, savas szomorúságot éreztem.”

Akik az elejétől követik a Scudder-sorozatot, tudják, hogy a jelentős alkoholproblémákkal küzdő főhős egy ideje már letette a poharat. Nos, itt újra előkerül. Vagyis: majdnem. A vívódásról szóló fejezet olyan hitelesen és mélyen ábrázolja az ember kisszerúségét és szenvedéseit, hogy még a kérgesebb lelkű olvasók sem képesek könnyek nélkül túljutni rajta. Lawrence Block nem csupán a bűnről és a csalódásról tud mindent, de a (férfi)lélekről is. Nagy író.

Babiczky Tibor (Székesfehérvár, 1980) költő, Budapesten él. Junior Prima díjas (2008). Legutóbbi kötete, A jóemberek 2011-ben jelent meg a Magvetőnél.

Kolon István

LOKÁLIS TANKÖNYV

Gyönyörűsége, roppant szárazanyagtartalmú és végtelenségig ihletett könyv a kézben. Keszthely város monográfiája, szerzője Bontz József, a megjelenés éve 1896, amúgy pedig alig száradt meg. Aki keszthelyi kötődésű, és játszik valami gondolatokkal a fejében, az nem élhet nélküle.

Az, hogy alig száradt meg – egészen komoly. A HistóriaAntik Kiadó érdekes kiadó. Lehet náluk jelentkezni olyannal, hogy jónapot, van itt ez a régi könyv, jó lenne újként látni, beadom a könyvet, és tessék – kézbe vehetem az újat. Akár egyetlen példányban. A most tárgyalt kiadvány (újra)megrendelője egy keszthelyi könyvesbolt, és amikor recenziós példányért mentem kuncsorogni a kiadó pesti boltjába, nem is volt a könyvből. Mert mind Keszthelyen volt. Na de rendesek voltak, és amikor egy hét múlva megkaptam, külön felhívták a figyelmemet, hogy finoman lapozgassam az első napon, mert alig pár órája kötötték – lényegében ezt az egy példányt, csak nekem. Ezek után ne tetsszen a könyv?

Szerencsére nem kellett ehhez nagy jóindulat. Bontz József kitűnő munkát végzett – mint az előszóban elmondja: először végezte el ezt a világon. Keszthelyről korábban még nem született ilyen összeállítás. Ahogy illik, megemlíti, hogy talán jó kiindulási pont lesz egy későbbi, hasonló munkához, amit majd más ír meg – de ahogy kell: jól meg is nehezíti a majdani szerző dolgát. A könyv ugyanis lélegzetelállító. (Gyorsan tisztázzuk: az ára 5 ezer forint.) 500 oldal, 33 kép-térkép-ábra, bájosan milleniumi tördelés (milyen is lenne), három rész, 10 fejezet, függelék. Páratlan naiv nyelvezet, amibe azonnal szerelmesnek kell lenni.

Kezdünk a természet felől. A város fekvése, éghajlata, talaja, utcái, állat-, növényvilága. Megtudhatjuk, hogy még él farkas a Keszthelyi-hegységben, a fülemile május elejétől június derekáig „szól”, a nádiposzáta „ápril derekától a Balaton nádiszegélyeiben éktelenül rikácsol” a tarajos királyka a fenyőfákon bújkál, a szürke patkány a város csatornáiban, a kazári fecske pedig a keszthelyi templom tornyában él, „de nem minden évben”. Aztán jönnek a halak,

a rovarok, majd a növények, mind-mind olyan nevek, amiket nem lehet csak úgy hallani, és a mellérendelt nyelvezet és fordulatok...

Jön aztán a város vagyona, teljes összeírás, egészen a jegyzői iroda bútoraitól a csendőrbiztos és a hajdúk ruházatáig. A lakosság leírása nem, vallás, iparág szerint (1 nyerges, 1 orgonakészítő, 1 szódás, 1 esernyőkészítő...), majd történeti áttekintés a bronzkortól a milleniumig, a város vidékének leírása, a szomszéd települések, jajjajj, az ember csak kapkodja a fejét, és azt érzi, semmit se tud arról a helyről, amiről mindent tud.

A második részben... minek is a felsorolás: mellékelünk képet a tartalomjegyzékről. A harmadik rész ugyanígy egy felsorolás lenne: Keszthely kiváló emberei, persze a Festeticsek, persze hogy Vaszary, Fejér György, Goldmark, persze, a Helikon-ünnepségek, az agráregyetem elődje satöbbi satöbbi satöbbi.

Különösebb összefoglaló, nagyszavas okoskodás (kísérlete) helyett csak ennyi: ezt úgy, ahogy van, ki kéne adni egyfajta lokális tankönyvként, és minden helyi (és hévízi) középiskolában féléves tananyaggá tenni. Mivel több mint száz éve íródott, néhány állítása persze megdőlt újabb régészeti kutatásoknak köszönhetően, de művelődéstörténeti és helytörténeti értékéből ez nem von le semmit. Hatalmas élmény belelapozni is – ennek a Bontz Józsefnek pedig utcát akarunk, ott, helyben. Tessék felfedezni a városházán ezt a remek embert, de nagyon-nagyon gyorsan.

(Bontz József: Keszthelyváros monográfiája – az 1986-os kiadás reprintedje Historica Antik Kiadó, 2011)

Hercsel Adél

SZAVAKKAL SZERETKEZIK

Ha létezik valami titkos, beteg versengés az írók között, hogy kinek sikerül a legdurvább és legsokkóbb regényt megírnia, akkor egy sajátos csellel most Csobánka Zsuzsa került a toplista élére, beelőzve olyan remekműveket, mint Villon balladáit, Jeszenyin verseit, Sade Marki regényeit, Apollinaire *Tizenegyezer vesszője*, Jarry *Szuperhímje*, vagy éppen Robbe-Grillet-től az *Érzelmes regény*, és más válogatott örületek. „Akarom azt a koszt” – írja Csobánka *Belém az ujját*

című regényében, aminek beszélője szimatoló kis állatkaként keresi a bűdöset, dugja bele az orrát, vagy éppen az ujját mindabba, amibe csak lehet. Csobánka narrátora olyan, mint a regény egyik hőse, Cika Madonna, akinek bogarak másznak ki a hajlataiból, miközben elmélyülten kapirgál a szemétdombon, és kegyetlenül gyilkolja táplálkozás céljából a döggúton a sünöket.

Szociohorrorba oltott biohorror. Csobánka premier plán felvételeket készít a világ mocskáról, mindarról, „ami ennyire szétrohadva már szép”. Éles szemű és vakmerő operatőr, aki arra fókuszál, amire nem szokás: feszes combok helyett a narancsbőr redőire, a kopaszodó fejbőrön növekvő maradék zsíros hajszállakra, illatok helyett vadállati szagokra, erotika helyett a bőrráktól fölhólyagosodott bőrre, idős szeretkező párokra, egyszóval mindarra, amiről elvileg a szépirodalomban nem szokás, a világi életben pedig nem illik beszélni. Csobánka ezzel szemben örömet leli ebben a kitarulkozásban: szinte már perverz módon élvezi, hogy leírhatja azokat a sebeket és torzulásokat, melyek a betegség és az öregedés lenyomatai. Így lesz a kelések és a testnyílások poétikája az övé, a *Belém az ujját* pedig nem más, mint variációk vágyra és undorra.

Csobánka népes szereplőgárdával és számos történetmozaikkal dolgozik, hogy az összes vágyát ki tudja elégíteni. A *Belém az ujját* így nem válik klasszikus regénnyé, mert az egyes fejezetek valójában önálló novellák, amik leginkább a motívumok, az írásmód és a retorika szintjén kapcsolódnak össze egymással. A bőrrákos nő története, és Bartis Attila *Nyugalom* című regényének parafrázisaként olvasható

anya-fia kapcsolat olyan tartópillérek, amelyek az egész szövegtörzset egységbe szervezik. A további elvarratlanság a *Belém az ujját* esetében nem hiba, annál inkább tudatosan fragmentált koncepció. A narratíva leginkább bevetetlen ágyak mentén szerveződik: Csobánka kamerájával azt pásztázza, hogy ki, hol, kivel, mikor és hogyan szeretkezik. Mindehhez ajzószerűen azt az alapvetést hívja segítségül, hogy a szerelem nem csupán a szép és fiatal emberek kiváltsága.

Csobánkánál az Erotika a tizenöt éves aranyhajú cigány prostituált és a csonkolt lábú alkoholista toloszékes férfi szerelmi kettősénél kezdődik. Csobánka előszere-tettel örökíti meg azokat a pillanatokat, amikor Isten félrenéz, elfordítja tekintetét teremtményeiről. A regényíró ekkor kezdi el őt kétségbeesetten hívni: „... *mondd, isten, hogy rend van a világon, mondd, hogy ilyenkor is bólintasz, és hátradőlsz. El akarom hinni.*” Csobánka annyira dühösen keresi Istent, és akar megtudni valamit a létezésről, hogy ettől a feszültségtől csillapíthatatlanok lesznek a szavai.

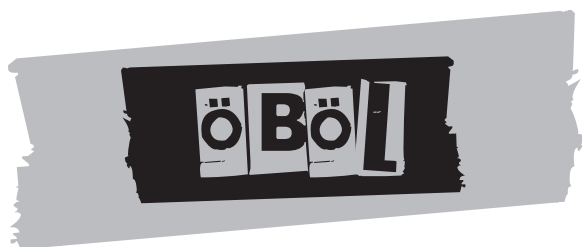
Csobánka egy posztmodern gesztussal megbontja, de nem roncsolja szét a mondatot. Általában kétszavanként vesszővel tagol, amitől a szöveg olyan hatást kelt, mintha írója folyamatosan kapkodná a levegőt. Úgy ír mint, akit szeretkezés közben fojtogatnak: elcsuklanak a vágytól a szavai. Csobánka a szavakkal szeretkezik. Prózája egyszerre líraian gyengéd és szenvedélyes, helyenként szinte dühből ír, ahogy regényének egyik szereplője, aki „... *dühből öleli, dühből fogadja magába, dühből gyorsít és dühből szedi szaporábban a levegőt. A düh indítja el a bizsergést a lábak között, dühből szaladnak végig a hüvelyben az apró remegések, dühből segít rá, dühből támaszt alá, aztán dühből élvez el...*” A *belém az ujját* egy szürreális próza, ami olyan pornófilm hatását kelti, ahol aktus közben nyögés helyett egyszer csak elkezdenek szavalni, és egy fentebb stílusban beszélni.

Szigorú értelemben vett szépirodalom ritkán lát annyi vért, gennyet, póre sexualitást, mint Csobánka Zsuzsa *Belém az ujját* című regénye. Csobánka modern és eredeti nő, aki meglátta a szépben a csúnyát. Számára a rothadás a misztérium. Boszorkány, aki ül a világ szemétdombján, erotikája a nyelvben rejlik, amivel

képes az olvasó zsigereire hatni. Szövege talán felszabadító és kegyetlenséggel gyógyító varázsige, de az is lehet, hogy megbéklyózó rontás, amitől, Csobánkát idézve „*belülről rohad minden emberi szív.*”

(Csobánka Zsuzsa: *Belém az ujját*, JAK+PRAE.HU, 2011, 167 oldal, 2000 Ft)

Hercsel Adél (Győr, 1989) Kritikus, Budapesten él.

Szálinger Balázs

SZABÓ LŐRINC HÉVÍZI HETEI

Erzsébet királyné útja 5. szám. A hévízi rendőrség épülete irodalomtörténeti jelentőségű épület. Korábban a Keresztes Nővérek Szent József panziója működött itt, és 1949-ben februárban, majd májusban Szabó Lőrinc volt a panzió vendége, aki fontos verseket írt itt. A februári két hét alatt olyan művek születtek, amelyek a költő utolsó évtizedének meghatározó pillanataihoz (legfőképpen pedig *A huszonhatodik év* című kötetéhez) kapcsolódnak. Ezeket foglalom össze a Szabó Lőrinc hévízi versfüzete című kiadvány¹ alapján. A kötet voltaképpen Kabdebó Lóránt műve, hiszen az egész az ő *Szabó Lőrinc hévízi szonettjei* című írása köré épül.

A költő két nagyobb fordításának (Puskin: A bahcsiszeráji szökőkút, Racine: Andromaché) szünetében járt Hévízen. Puskin hosszúversét január utolsó napján fejezte be, és a következő héten már érkezett is a szinte parancsoló hangnemű levelezőlap Hévízről, egy ott SZTK-beutalóval gyógyuló orvos barátjától, Tompa Kálmántól (aki mellesleg Tompa László erdélyi író öccse). „Kedves Lőrinc! Vegyél egy kis kuffert: rakj belé 2-3 inget, 1 hálóinget, 2-3 alsót, harisnyákat, zsebkendőt, 1 törülközőt, fürdőnadrágot, borotvát, 1 cipőtörő rongyot, vegyél fel pullóvert, hozz fürdőköpenyt (vagy hozd el az én 2. sz. úmat a fürdőszoba fogasról;) házi kabátot, ceruzát, tollat és sok papírost és kedvenc könyveidből. Ma vasárnaphoz 2 hétre megyek haza kb., addig itt léssz egy külön szobában, reggeli, ebéd, vacsora bevitetik a szobádba, amely jól fűtve van.”

A derék Tompa vélhetően nem számított egyértelmű igenre, arra főleg nem, hogy a költő a lap feladása után két nappal, február 9-én meg is jelenik Hévízen (úgy, ahogy a használati utasításban meghagyták neki: déli vasúttal Balatonszentgyörgyig, onnan busszal Keszthelyre). Így volt is némi pánik: minden hely tele volt, csak az apácák panziójában talált neki helyet, és saját bevallása szerint szorongott, vajon mit szól ehhez a költő.

De, ahogy egy márciusi leveléből kiderült, ebből nem lett probléma: „A telepen a sok zárt panzió közt van a (svájci alapítású) 'Keresztes Nővérek'-nek egy szép

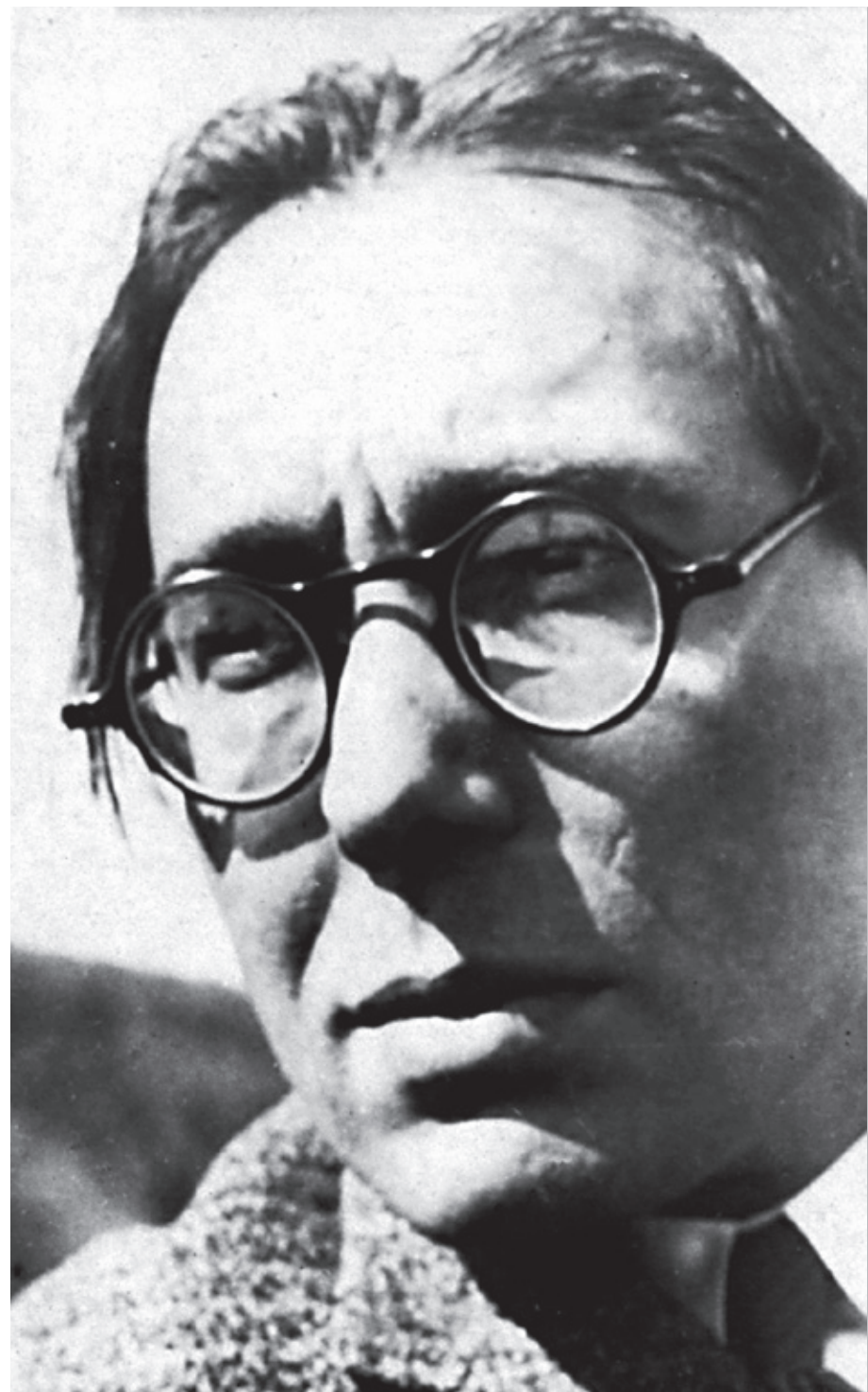
¹ Szabó Lőrinc hévízi versfüzete – Bemutatja Kabdebó Lóránt (Európa Könyvkiadó, Magyar Helikon sorozat, 1980; második, kibővített kiadása: Hévízi Könyvtár sorozat 11., 1997)

nagy szállodapanziója, tiszta, csöndes, remek hely: engem oda szállásolt el a barátom (isten áldja érte!), s ott dolgoztam, híztam... felfigyelt bejelentőlapomra az apácák közül a nagyon művelt Chrysostoma nővér², aki tudott rólam, mint íróról. Ő aztán a ház kedves vendégévé hírelt szét...” Még a hévízi napokban így írt a feleségének Chrysostoma nővéréről: „Mióta felfedezték, ki vagyok, láthatóan becéznek. Az egyik apáca, Chrysostoma nővér, már kétszer beszélgetett velem, egy-egy órát; tanárnő, földrajz-történelem szakos, de most, hogy nem taníthat, ide került, s falut jár, konyhában dolgozik, fűrészel, tuskókat hasogat, stb., pedig elég cingár, szemüveges, tipikusan értelmiségi lény.” Órákat beszélgetett át vele, nem egyszer vallási vitába is szálltak, kereszténység ütközött ateizmussal, budhizmussal – illetve ez így nem pontos, Szabó Lőrinc tudja a legjobban: „olyan bensőségesen elvitatkoztunk istenről-ördögről, Buddháról meg miegyéberről, hogy azt kellett volna hallaniuk a mai uraknak, alighanem máris püspökévé neveztek volna ki az ateista egyháznak. Pedig nem is vagyok ateista, csak hát nagyon kételkedem mindenben... amíg lehet...”

A tizenhat szobás panzió apácái hozzá voltak szokva a világi vendégekhez. Mint a ház vezetője, Serafina nővér visszaemlékezéséből kiderül, a költőt valóságilag körülzsongták a háziak. A földszint első szobáját kapta, az apácák lábujjhegyen jártak, ő pedig esténként felolvasott nekik – a frissen elkészült Puskin-fordításból ugyanúgy, mint ahogy az ott készült és még nem teljesen letisztázott versekből.

Mindennel elégedett volt – tovább is maradt, mint eredetileg tervezte. Nagy élménye volt a természet – főleg a téli tó. Sógornőjének, Mikes Margitnak írott képeslapján pár sorban megörökíti a tavat. „A túloldali tó fehéren gőzölög, ló-tusz nyílik benne máris, a békák nyárian brekekéznek, a halakat (majdnem) főve rántják ki a vízből a horgászok” – és szinte ugyanez a definíció köszön vissza a *Hévíz, télen* című vers zárlatában is („Lótusz nyit pírósan, zöld levelén a / nyarat vartyogja kollégám, a béka, / s a parton didereg a február.”

² Radich Márta korábban tizenhét évig a zsámbéki tanítóképző tanára volt. Szűk egy évet élt Hévízen. Később Budára került. Szabó Lőrincsel még évekig szoros kapcsolatban állt – komoly, akár irodalomtörténeti mércével mérve is jelentős feladatot vállalt – erről később.

Más társaság is került: Tompa Kálmánon keresztül megismerkedett Moll Károlylyal, a gyógyfürdő vezető orvosával, aki a víz alatti súlyfürdő első alkalmazójaként a magyar reumatológia talán legnagyobb alakja volt. Szabó Lőrinc, aki élete végéig ápolta Mollékkal a barátságot, részletesen le is írja a rajta alkalmazott kúrát és annak hatásait.

Hogy miért tűnik irodalomtörténetileg fontosnak ez az említett két hét? Szabó Lőrinc már a második napon, február 11-én levelet ír Korzáti Erzsébetnek. Illetve kódolva, Erzsébet fiának, B-nek, virágnyelven – így kezdi legalábbis. „Jöjjön le. Jó? Mégpedig rögtön, ha lehet. Két napot mondott. *Ha most jóban volnánk...*

Lehetne belőle három?” Aztán tegezőre vált, és a kódolás is eltűnik. Térképet is rajzol (lásd kép). „A pontozott útvonalon fogsz jönni, s nagyon fogsz örülni! Látom, hogy szeded a lábaidat.” A levél kézhezvételéhez egy hétre Korzáti Erzsébet megérkezik Hévízre. A levél kézhezvételéhez napra pontosan egy

évre, 1950. február 12-én pedig öngyilkos lesz. Az őt megörökítő *A huszhatodik év* című, százhusz szonettet tartalmazó lírai rekviem legelső darabjai éppen Hévízen születtek, a Keresztes Nővérek panziójában, Erzsébet távozása után. A kötet egy mindössze négyszonettes blokkal kezdődik – ezt a négy szonettet azért választotta le a költő a többiről, mert ezeket még K. E. életében írta. Ebből a négyből kettő *A Vezeték* és a *Képzelt képzeletteddel* mindkettő február 22-i dátummal szerepel, tehát a legkorábbiak. Együttal ezek a hévízi versek legjobbjai. A jelentősebb egyértelműen az utóbbi, amely eredetileg az *Együtt* címet viselte, és nem szerepel Szabó Lőrinc hévízi versesfüzetében. A huszadik század egyik magyar költészeti csúcsának számító kötet megjelenésében pedig érdekes szerepe volt a Hévízen megismert Chrysostoma nővérnek, aki a tragédia után, a szonettek írásának idején már Budán lakott, és felkereste Szabó Lőrinc feleségét, hogy megkérdezze, mennyire ellenezné, hogy a férje megírja a művet a halott múzsának.

4610/3. Var.

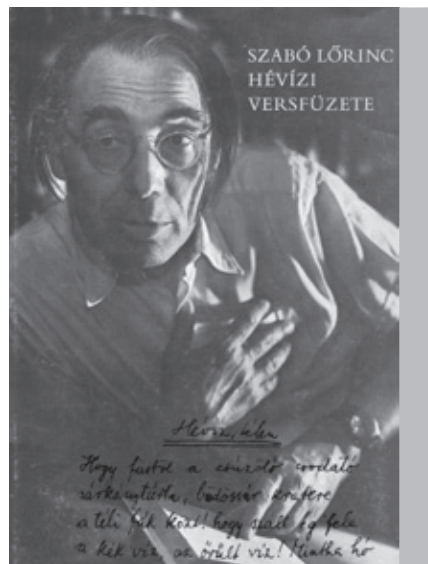
Együtt

Képzelt képzeletteddel képrelem,
 hogy idegondoln, kedves, mialatt
 gyors kerék víz; sóvár magányomat
 hívja magányod; együtt vagy velem,
 ahogy veled én; és ahogy nekem
 míg azt az képzelt ideuléted ad,
 fájdalomad fájdalomamban érni azt
 emyhülmi sörítésát söriveden.
 Képzelt képzeletteddel képrelem,
 hogy együtt vagyunk: az emyém kevés
 volna, magában; míg így, büntelen
 kethőrdre, mint ^{fündér} ~~fündér~~ repesés
 hor-víz, cserél, s egyre Két kéz
 egybe sár beemünkét a
~~egybe sár beemünkét a~~ merlem.

Hévíz, 1949. 11/22

Lőrinc Szabó

A mondott verseken kívül Szabó Lőrinc hét szonettet írt a két hét alatt, és ezeket egy egyszerű, MOSz 410/ szabványú füzetbe gyűjtötte össze kézírással. A füzetből csak a *Jég* és a fent említett vers hiányzik – egy lapot kitéptek, de a Képzelt képzeletteddel mind minőségét, mind alapállását tekintve annyira elűt a többitől, hogy vélhetően a *Jég* szerepelt a kitépelt lapon. A *Válasz* 1949. március-áprilisi számában egy tömbben szerepelnek ezek – három vers egy egységként, *Hévíz télen* címmel. (Kötetben később *Három szonett a téli Hévízről* lesz a címe.)

Akkor már jó ideje a *Válasz* volt az egyetlen fórum, ahol Szabó Lőrinc versei megjelenhettek, a folyóirat pedig az említett tavaszi után már csak egy számot ért meg. Ez azt jelentette, hogy Szabó Lőrinc újra jelentkezéséig, egészen 1954-ig (azaz öt évig!) ezek a hévízi versek voltak az utolsók, amelyeket a közönség olvashatott tőle.

(A képekért köszönet a Petőfi Irodalmi Múzeumnak)

Szabó Lőrinc

A TÓ REGGEL

Hogy füstöl a csúzölő csodató
sárkánytúrta bűdössár-krátere
a téli fák közt! Hogy száll ég fele
a kék víz, a bolond víz! Mintha hó

pehelyhezne, fölfelé; vagy illanó
ingét tündérraj vetné szakadatlan
(bujkálva persze, mert máris amott van,
mikor szinte itt látod villanó

habtestüket) Hogy játszik, imbolyog
lassan s puhán a fehér pára! Hogy
böfög s foszlik végtelenbe a táj!

Rőt lótusz a vizen; zöld levelén a
nyarat vartyogja kollégám, a béka;
s a parton még vacog a február.

Szálinger Balázs (Keszthely, 1978) Költő, következő kötete *Köztársaság* címmel jelenik meg az idei Könyvhéten.

KÁDFÜRDŐ

A kádi víz nem tündér szerető,
tzirógat bár, jóféle ápoló tsak;
hát még a kenet, mit kintről a tónak
fő-titkú (s még szerintem se merő

pokolsárkány-ganéjból eredő)
sarából tsúzra száz éve pakolgat
s delejsugárnak-minek mond maholnap
tudományos, modern feredő!

E víz, mondom, nem tündér, nem bohó;
vén tsap okádja, véneknek való.
Tüstént jelzik gyöngyzúzos szőreink,

jővén, sava dítséretes fokát;
s ha mégy, már szívből szólsz rá vissza, mint
ténsúr Berzsenyi tette, hogy: Vivát!

A TÓ, ÉJSZAKA

A téli szélcsönd holdkék s árnypuha
egébe a derengő tó fölött
fogyhatatlan fut, föl-föl-föl, a köd,
függőlegesen s gyorsan, föl-föl, a

jéghideg magasságba, ahova
úgy vonja a habkönnyű, fénytömött
kúpokat, a gőzdíszletek örök
fenyőit a csillagos éjszaka.

Csak ez mozog a tájban, ez, a tó
fölött ez a fölfelé lobogó
habzás, ez a hófehér szárnyalás:

ezt nézem, órák óta, s nem tudom,
mit akar, mért vonz ez a monoton
s lázas-öngyilkos elragadtatás.

Jéviz, télen

Köz ^(köz) ~~éjszaka~~ a csizölő sodató
sarkánytúra, ^(közösség) ~~közösség~~ krátere
a ~~szép~~ ^{téli} fak közt! Kossz gallóg fele
a kik viz, az ~~szépen~~ ^{szépen} viz! Iténtha ki
pelyhezt, jól fele; vagy illanó
^{inget} ~~gyógyul~~ tünde raj vetri garavatlan,
(Bujkálva perne, melé máris amott van,
mírók it ninte látol villanó
~~szépen~~ ^{szépen} Hepségűrt) ~~és~~ köz ^{átmél} ~~int~~ ^{int} ~~szépen~~
lusan s puhan a fehér pára / köz
^{bütyök} ~~forró~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ataj!...
Lóhuz nít pirovan, sőt levelen a
nyarat vartogja kollegám ~~pláti~~,
s a parton di dereg a
~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ ~~szépen~~ februar.

1979 11/14.

Kat. Tomic

